

Nemunas

Nr. 7
(901)

2014 m.
vasario 20–26 d.

Kaina 3,00 Lt



KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS



Stasys ŠČESNULEVICIUS. „Lyguma prieš Kulautuvą“. 1976 m.

Iš praeities pakilti į dabartį

4 p.



9 1770134 314014

keturioliktas

*kartais matai kad nieko nėra bet
visada juk yra delnas. tik ne jo
linijos ne pirštų ilgis ir ne kadaise
iš jų ikritusios žarijos pėdsakas. ir
ne plaštakos gebėjimas susigniaužti
ar krumpliai ardyti kadaise
pamestą pirštinę. tik ištiesk delną
ir iš jo pakils raiteliai ant ką tik
išmaudytų žirgų matysi šimto li
kelią delne bus mergina nuodingais
dantimis iš delno kils debesys ir
iš jų spręsi ar greit žiema: iš to*

*vienintelio tavo delno rasis viskas: tik
neatgniaužk antrojo: tame viskas dings*

Kęstutis NA VAKAS



Mildos KIAUŠAITĖS iliustracija

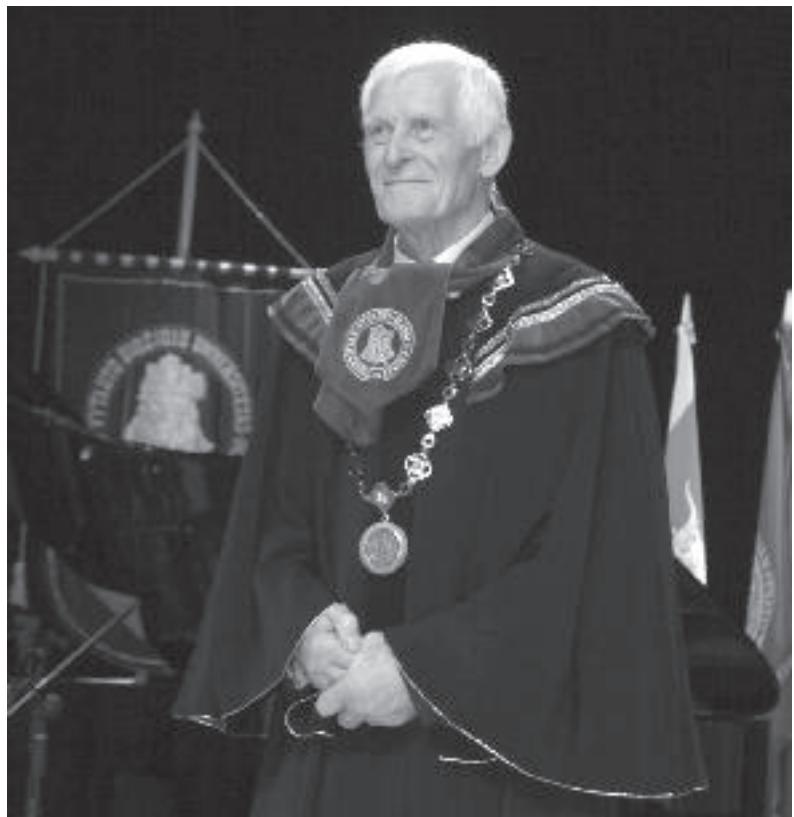
Robertas Keturakis – VDU garbės daktaras

Vytauto Didžiojo universitete (VDU), iškilmingame Senato posėdyje, įteikta 2013 m. disertacijas apsigynusiems mokslininkams diplomus ir ženklus, kartu pagerbtas žinomas poetas Robertas Keturakis. Jam suteiktas VDU garbės daktaro vardas, įteiktos regaliai.

Senato pirminkas prof. Zigmantas Kiaupa įžanginiame žodyje pasidžiaugė, kad įvykis simbolinis, jį lydi Lietuvos nepriklausomybės sukaktis, prieš 92 metus įsteigtas Kauno universitetas, jau po aštuonerių metų, tai yra išimtinai 1930-aisiais, gavęs Vytauto Didžiojo vardą. VDU istorijoje yra slogus pusės amžiaus laikas, kai per okupacijas ne tik vardas, bet ir aukštoji mokykla buvo panaikinta, o atkurta kartu su ryžtu susigrąžinti nepriklausomą valstybę.

Įskilmėse prisiminta dr. Ingos Stepukonienės monografija „Roberto Keturakio kūryba“ (2011 m.), kurios autorė pastebėjo, kad ją poeto kūryboje žavi herojų „noras būti savimi, svajonė gyventi ir veikti kaip nepriklausomam ir nepakartojamam individui, kuris ne tik turi teisę, bet ir pareiga įtvirtinti savo nepakartojamumą... Jis – tipiškas kaimo vaikas: itin gausiai priskaidrinta laikų, miškų, gimtojo upelio Maišiaus alsavimo, sodo kvapų ir garsų, įvairiaspalvių gėlių ir įvairiarūsių žolynų vardų... Vienas ryškiausiai vertybinių centrų – žemė... Asmenybės sielos audrojimas, slaptingiausios vienės pasaulio vibracijos, daugiatoniai jausmų sąskambiai...“

VDU lietuvių literatūros katedros vedėja doc. Dalia Kuizinienė apžvelgė svarų R. Keturakio indėlį į Lietuvos kultūrą, priminė kai kuriuos biografijos faktus: Vilniaus universitete baigė lietuvių kalbą ir literatūrą, 1967-1991 m. dirbo žurnalo „Nemunas“, o 1991-1997 m. žurnalo „Santara“ redakcijose, vėliau – laikraščio „Kauno žinios“ redaktorius. Nuo 1966 m. – Lietuvos rašytojų sąjungos narys. 1961 m. debiutavęs eilėraščių knyga „Saulėtekis kely“, 1988 m. tapo Poezijos pavasario laureatu. Šiandien išleidęs per 20 knygų (poesija, proza, eseistiką), už romaną „Kulka Dievo aky“ 2001 m. Čikagos laikraščio „Lietuvių balsas“ konkurse jam skirta antroji premija. Be to, rašytojas yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės kultūros ir meno premijos laureatas, 2006 m. Kaišiadorių rajono savivaldybė jam skyrė Jono Aisčio literatū-



Robertas Keturakis – VDU garbės daktaras.

rinę premiją už poezijos knygas „Trys lelijos šventam Kazimierui“ bei „Ir niekad vėlai“. Poetas apdovanotas Kauno miesto savivaldybės Gerumo plėta, Santaros ženklu, o 2005 m. jam įteiktas vyriausybinis apdovanojimas – ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžius. R. Keturakio kalba, kaip išprasta, buvo sodri, ir su jam būdingo nerimo gaidele: „Premijos ir apdovanojimai mane gąsdina, nors džiugu, kad esi nepamirštasis, žmonėms reikalingas... Man atrodo, kažkas suklaidina garbius žmones, ir jie prisiartino prie manęs tikėdami, kad esu tasai jų išrinktasis. Bet ūmai viskas paaiškės, ir bijau, kad garbūs žmonės, rūsciai pažvelgę, nusisuks ir nutols.“

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Iteikti Santakos garbės ženklai



Kauno rotušėje Santakos garbės ženklais už nuopelnus Kaunui, uolų ir sažiningą darbą, visuomeninę veiklą vasario 13-ąją apdovanota 15 kauniečių. Dar 16 asmenų už nuopelnus įtvirtinant Kauno miesto savivaldą, įgyvendinant pilietines iniciatyvas ir kuriant miesto įvaizdį apdovanoti Kauno miesto burmistro Jono Vileišio medaliais. Santakos garbės ženklais įvertinti šie kultūros atstovai: Aleksas Dabulskis, rašytojas ir satyrikas, Lietuvos rašytojų sąjungos narys, - 2-ojo laipsnio Santakos garbės ženklu; Jonas Genutis Dauguvietis, buvęs chorvedys, dirigentas ir pučiamujų instrumentų orkestro vadovas, - 3-iojo laipsnio Santakos garbės ženklu; Zinaida Gerasina, pedagogė ir dirigentė, Kauno chorinės dainos moterų klubo „Indraja“ pirmininkė, - 2-ojo laipsnio Santakos garbės ženklu; Juozas Kundrotas, rašytojas ir žurnalistas, - 3-iojo laipsnio Santakos garbės ženklu; Jūratė Onaitytė, teatro ir kino aktorė, - 2-ojo laipsnio Santakos garbės ženklu; Alfonas Pakėnas, muziejininkas, poetas ir redaktorius, - 3-iojo laipsnio Santakos garbės ženklu; Antanas Algimantas Sprindys, architektas, - 2-ojo laipsnio Santakos garbės ženklu; Rita Vinciūnienė, prozininkė, rašytoja ir pedagogė, - 3-iojo laipsnio Santakos garbės ženklu; Dalia Jatautaitė, vargonininkė, bažnytinės muzikos propaguotoja, - 2-ojo laipsnio Santakos garbės ženklu.

„Nemuno“ informacija



4 Vyksmas

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Iš praeities pakilti į dabartį

Vasario 14-ąją, vakarejant, kai einant Kauno šaligatvias prie batų padū jau lipo pamestos raudonai plieskiančios širdelės, o kiti dar tik poravosi, daugybė dailės galerijų užė nuo parodų atidarymo. Kaip susitarusios tą vieną vakarą beveik visos kartu, tačiau labai skirtingai. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus A. Žmuidzinavičiaus kūriui ir rinkiniui muziejuje turbūt ramiausiai – išties labai nuosaikiai. Gal todėl, kad čia buvo pagarbai vartomi jau gana seniai pildyti iliustruotos istorijos puslapiai. Paroda „**Stasys Sčesnulevičius: šešėlyje likusi kūryba**“ atidaryta kaip dar vienas mažas langelis į užmirštą praeitį. Užpildyta viena atsivérusiu spragu – iš naujo atrasta asmenybė, nuo kurios gimimo jau praėjo daugiau nei šimtas metų.

S. Sčesnulevičius (1905-1979) – XX a. vidurio pilietis, dirbęs taip tyliai, kad nebuvo išgirstas nei tuomet, nei iki šiol. Tada jis buvo Lietuvos inžinierius statybininkas, dailininkas, pedagogas – žodžiu, techninės krypties specialistas, daug kuo susijęs su menu, ypač architektūra, tačiau dabar žinomas ir kaip dailininkas. Nuo 1937 m. S. Sčesnulevičius intensyviai dirbo, tapė, bet niekam savo darbų nepristatinėjo. Kūriiniai likdavo namuose ant sienų arba dar blogiau – stalčiuose. Tai gana sunku ir įsivaizduoti, nes per gyvenimą autorius nutapė gerokai per tūkstantį darbų. Iki šiol

istoriniai šaltiniai bylojo vos apie vieną parodą Vytauto Didžiojo karo muziejuje. Tačiau menotyrininkė Violeta Krikštopaitė, tyrinėdama tuo metinę spaudą ir kito ne itin žinomo menininko Jono Vaicičio kūrybą, vis dėlto rado patvirtinimą, jog dar iki 1960 m. jis su savo akvarelėmis jau buvo dalyvavęs keliose grupinėse parodose Kaune, Vilniuje ir net Maskvoje. O ir dabar ši kūryba, menotyrininkų nuomone, neabejotinai verta muziejaus erdvės.

Menotyrininkė Kristina Endriukaitytė pasakojo, kodėl dailininko kūryboje nuo pradžios iki paskutiniųjų darbų ryškus rusų tapybos mokykų būdingas charakteris: „S. Sčesnulevičius gimė 1905-aisiais ir iki trylikos metų gyveno Voronežje, Rusijoje, nes dailininko tėvas Kazimieras caro administracijos buvo paskirtas dirbt Valstybiame žemės ūkio banke. Slaviško mentaliteto dvelksmas dailininką pasiekė ir iš mamos, bajoriškos kilmės lenkaitės Elenos Kaminskaitės-Kaminskos, kuri ypač daug dėmesio skyrė vaikų kultūriam pažinimui ugdyti. Dailininko kūryboje gilius ir dvasingas ne išmoktos, bet išgyventos slaviškos kultūros charakteris išreikštasis formas ir spalvos derme.“ Į Lietuvą dailininko šeima grįžo 1918 m., čia S. Sčesnulevičius baigė Vytauto Didžiojo universitetą. Vėliau su pedagogine veikla buvo susijęs visas jo gyvenimas. Tiesa, dailininkas kurį lai-

ką mokėsi Kauno meno mokykloje, bet prasidėjus karui mokslų nebaigė ir niekada netapo oficialiai prisistatančiu dailininku. Vis dėlto aktyviai bendravo su bendraminčiais savo kartos dailininkais Antanu Žmuidzinavičiumi, Petru Kalpoku, Stasiu Ušinsku ir kūrybiniu bražu nedaug nuo jų skyrėsi. Simbolika, kad artimi kolegos neakivaizdžiai vėl susitinka XXI a. pirmojoje pusėje, kai A. Žmuidzinavičiaus buto sienos puošiasi niekam nerodytais S. Sčesnulevičiaus darbais.

Galime numanyti, jog tapyba šiai asmenybei buvo atgaiva nuo akademinių darbų ir organizacinės veiklos įtampos. Tai, nors ir reikalauja ne mažai vidinių jėgų, teikia dvasinį pasitenkinimą ir pilnatvės jausmą. Menotyrininkė V. Krikštopaitė teigia, jog net su finansine nauda ar socialiniu statusu nesusijusi meninė veikla yra būtina save aktualizuojančiai asmenybei. Kūrybinė saviraiška – privaloma žmogaus tapsmo savimi dalis.

Dailininko duktė prisimena, jog prie paveikslų S. Sčesnulevičius prisėdavo beveik kasdien. Darbai, pogulis ir... kelionė į spalvų pasaulį, i dažais kvepiancius peizažus. Dailininkas nemėgo šurmulių ir svečiavimosi, tačiau be galio mylėjo gamtą. Vaikai, šuo, degtukai, molbertas ir sumuštiniai – su tokiu bagažu bet kokiu oru pės-

Atidengta memorialinė lenta vertėjui, poetui, mokytojui Vaclovui Šiugždiniui

Ant pastato, esančio Laisvės alėjoje, pirmadienį atidengta atminimo lenta vertėjui, poetui, mokytojui Vaclovui Šiugždiniui.

I iškilmes atvyko Kauno miesto savivaldybės, rašytojų, režisierų, aktorių, kompozitorų, dvasininkijos, pedagogų organizacijų atstovai. Atvyko daug kaučių, su kuriais V. Šiugždinius bendravo. Atminimo lentos autorius – skulptorius Danielius Sodeika.

„Yra asmenybų, kurios tampa miesto ženklais. Vienas jų – poetas, vertėjas, mokytojas V. Šiugždinius, sovietų laikais skleidęs tarpukario miesto dvasią. Šis žmogus tapo Kauno inteligentijos simboliu. V. Šiugždinius poezijoje dominuoja intelektualinės emocijos, religinių išgyvenimų, susirūpinimų dėl krikščioniškų vertybų nykimo. Gaila, kad liko nepublikuotų V. Šiugždinius kūrybos rankraščių. Tikiuosi, visa tai bus išspausdinta. Be tokų žmonių Kaunas būtų buvęs blankešnis. Ši atminimo lenta bus pagarbos intelektualui V. Šiugždiniui simbolis“, – kalbėjo

miesto mero pavaduotojas Vytautas Vasilenka.

Pasak LR Seimo narės Dalios Teišerskytės, liūdna kalbėti apie žmogų, su kuriuo bendravai, o dabar jo nėra. Ji priminė mokytojo žodžius: „Mes susitiksim papédėj piramidžių“ ir perdavė poeto dukrai Daliai V. Šiugždiniu rankraščius.

„V. Šiugždinius mokė gyvenimo tvirtybės, todėl žodis „mokytojas“ atminimo lentoje galėjo būti parašytas didžiaja raide. Ačiū tiems, kurie atidengė atminimo lentą unikaliams žmogui, kurį persekiojo KGB“, – sakė režisierius Gytis Padegimas.

„Lapkričio mėnesį sukaus 25-eri metai, kai néra técio. Dékoju visiems, kurie su juo bendravo ir šiandien atėjo čia. Jų supo daug dorų, inteligentiškų žmonių. Mūsų namuose visada lankėsi muzikai, poetai, dvasininkai. Aš ir sesuo Elona laimingos, kad gyvenome tokiuose namuose. Dékoju Kauno miesto vadovams, Kultūros paveldo, Kultūros ir turizmo plėtros skyrių specialistams, kitiams asmenims, kurie jamžino mūsų técio atminimą“, – kalbėjo poeto dukra architektė Dalia.

Poeto vaikaitės vyras aktorius Giedrius Arbačiaus-



„Atodrėkis Korliškė“. 1970 m.

kas deklamavo V. Šiugždinius eiles, o lentos atidengimo ceremonijos metu atliko daina. Renginio vedėjas Vilius Kaminskas skaitė prancūzų poeto Francois Villono eiles apie meilę, kurias išvertė V. Šiugždinius.

Poetas, vertėjas gimė 1911 m. rugpjūčio 29 d. Kaune, mirė 1988 m. taip pat Kaune. Pirmojo pasaulinio karo metais su tėvais gyveno Rusijoje. Būdamas dešimties vėl grįžo į Lietuvą. Dirbdamas „Spindulio“ spaustuvėje, baigė gimnaziją, išstojo į VDU, kur Humanitarinių mokslų fakultete studijavo romanistiką. Vėliau išvažiavo stažuotis į Nansi universitetą Prancūzijoje, gavo teisę mokyti prancūzų kalbos ir literatūros. 1939-1971 m. mokytojavo Kauno ir kitų miestų mokyklose.

V. Šiugždinius turėjo puikų gimtosios kalbos jausmą. Nuo 1925 m. vertė iš prancūzų, ispanų, lenkų, rusų kalbų poezijos ir prozos kūrinius, dramos veikalus. Kūrybą spausdino „Karyje“, „Illiustruoje Lietuvoje“, „Naujojoje Romuvioje“. 1936 m. išleido pirmąjį savo poezijos knygą „Amžinių stabai“. Po jo mirties, 1998 m., pasirodė antroji knyga „Stabai sudužo“.

Danutė MARCINKIČIENĖ





„Macionio pirtis“. 1977 m.



„Nemunas prie Lampėdžių“. 1966 m.

čiomis būdavo susiruošiama į miškus, klonius ir skardžius. Jis labai mėgo tapyti gamtoje ir prie laužo padžiovinti ką tik užbaigtus darbus. Šie paveikslai buvo tikrasis, tačiau slaptas S. Ščesnulevičiaus gyvenimas, galbūt ir ne itin stokojęs viešumos.

„Nors kūryboje galime ižvelgti daug įvairiausių stilių įtakų – slaviškos tradicijos, fovizmo, ekspresionizmo – S. Ščesnulevičius išlieka savitas kūrėjas. Jo paveikslams būdingi dekoratyvūs saskambiai: mėlynai šešelai, oranžinis javų laukas, toluoje išryškėjanti trobelė raudonu stogu... Tačiau šie ryškūs deriniai nesukuria efektingo vienos vaizdo, nes darbų struktūra – be galio subalansuota, nuosaiki, net solidi. S. Ščesnulevičius nėra emocingas, jausmingas autorius, bet dekoratyvumas labai subtiliai dera su intuityvia, meditatyvia plastine forma“, – taip meninį kūrėjo bražą apibūdino V. Krikštopaityė.

Šis kūrybinis pasirinkimas ir žiūrovus skatina tyliai, itin atsargiai artėti prie paveikslų, atverti tokias užkoduotas paslaptis, kurių neįmanoma sugauti šurmulyje. Parodų rengę muziejiniinkai teigė net nenorejėj pasitraukti iš šios paveikslų sukurto tylos ir ramybės zonos. Gamtos grožis ir jéga, kurios be galio stiprū natūralū įspūdį sunku

perteikti dailės formomis, čia skleidžiasi labai įtikinamai ir skvarbiai.

Tolygaus kolorito, stilistikos paveikslai jungiasi į vientisą teminį vėrinį, kuriame figūrinės kompozicijos, portretai, peizažai turi labai panaušę emocinį krūvį. Gamtos regimybė čia perfiltruota per intensyvią emocinę skalę, kuri ir sukuria paveikslus gaubiantį ramybės lauką. Net nesvarbu, ar juose regime artėjančios audros išiūti, ar kančiose skendinti karj, ramus žvilgsnis, abstraktumas, net išlaikomas pagarbus atstumas sukuria saugaus pasaulio stebėtojo poziciją, kuri neleidžia veltis į gramzdinančius gyvenimo sūkurius.

S. Ščesnulevičius kartais net po kelis kartus taupydavo tą patį gamtos objektą ar vietovę, vėl iš naujo išsklausydavo ir panirdavo į nusiraminimą teikiančius pojūčius. Jo tapyti stambaus plano peizažai perteikia profesionaliai subalansuotas landschafto proporcijas ir aplinkos mastelio suvokimą, kurie veikiausiai ateina iš architektūros dėsnų išmanymo. Nors dailininkas nutapė ir urbanistinio stiliaus vaizdų, šį kartą parodoje skleidžiasi gamtos poetizmas ir paslaptingų, beveidžių figūrų kompozicijos. Todėl galima teigti, jog ši antroji galerijos „Aukso pjūvis“ organizuojama paroda – tik malonių pažinties su dailininko darbais pradžia.



„Pėdos“. 1976 m.

Enrika STRIOGAITĖ

Kai svarbiausia tyliai sau kurti

Vos 39 km nuo Kauno nutoles Birštonas, žiniam, traukia mineraliniai vandenimis, įvairiomis sveikatinimosi procedūromis ir, kaip pastaruoju metu teko pastebėti, dėmesiu menininkams. Visai nesenai Birštono kurhauze eksponuoti Nemajūnų žiemos plenere sukurti dailininkų darbai, o plenerai ten vyksta jau kelerius metus. Ir ne tik į šalia esančius Nemajūnus, bet ir į patį Birštoną vasaromis suvažiuoja dailininkai: kurortiniame miestelyje galiama atgaivinti ir sielą, ir kūną, pastaruoju ypač pasirūpina sanatorija „Tulpė“. Tačiau ne tik juo, nes sanatorijos fojė nuolat veikia parodos, o šiuo metu – kauniečių: keramikės Stelos Žuklienės darbai ir dailininko Gintaro Tadausko tapyba (parodos kuratorė – Lilija Ivaškevičiūtė).

S. Žuklienės keramika sužavi iš pirmo žvilgsnio – profesionalumu, švaria mintimi ir paprastumu. Kaip itin kukli menininkė, taip ir jos kūriniai tarsi siekia išstirpti erdvę, niekam nekludyti, neužgriozdinti nei vietas, nei minčių nereikalingais filosofavimais ar išsišokimais. Tačiau, regis, tik nejuntamai stabte-

léjės, žvilgtelėjės pajunti keistą šilumą, beribį keramino ažūro trapumą ir tiesiog proporcijas juntančio meistro sukurta groži. Gal dėl to, kad darbai eksponuojami sanatorijos fojė, kur dėmesį kiek blaško pašaliniai dalykai, pasirodo, jog stabtelėjai lyg netyčia, tačiau susipažinusi su autore imu galvoti, kad ši erdvė kaip tik atskleidžia pačią menininkę – kuklią, vengiančią viešumos ir šurmulio. Tikriausiai taip ir reikia – S. Žuklienės keramiką atrasti tarsi savaimė, be jokio parodinio aplombo ir panegirikos.

Obuoliai-kamščiai vyno buteliui, įspūdingos ažūrinės žvakidės, dviejų žmonių pokalbiu / ryšiu / santykiu išprasmintos papuošalų dėžutės – S. Žuklienė sąmoningai nenori atsiplėsti nuo taikomosios keramikos paskirties, jai svarbu ne tik grožis, bet ir daiktas. Regis, menininkė pernelyg santuri, kad leistų sau taškytis saviraškių objektais, ji kuria ne sau, o žmogui, gražesnei jo buičiai – galbūt todėl jos darbai skleidžia aiškiai juntamą šilumą.



6 Kūryba

Stepas EITMINAVIČIUS



Paukšteliškėse

Paukšteliškėse,
Kaime išnykusiam,
Paukščiai pavargo
Be žmonių.

Pėscias iš Zarasu.
Aukšti medžiai
Ir aukštas dangus.
Artėjant prie téviškés
Svilésiu kvapas.

Téviškei sudegus,
Daržely gvazdikai
Gyvi dar buvo.
Nešéme mamai
I kapines.

Sodiname bulves
Ir jaučiam istoriją –
Vis kulkų žemėje randam.

Mano vaikai nustebuo –
Prie alyvos ežiukai.
Stebintys stebinčius.

Vaikas
Išlipa į klevą ir laukia,
Kada mama
Grįždama iš miestelio
I vienkiemj suks.
Džiaugsmas pamačius
Atgims netikėtais vaizdais,
Kai saulė
Paguosti nebegalės.

*Guoba pašnibždės,
Kurioje vienkiemio pusėj
Debesys tavo pražys.*

*Dirvonas didžiausias.
Bet mažas vieversio lizdas,
Pasislėpęs vaiko minty,
Saugus pasijuto.*

*Ananasinis obuolys
Paauglio kuprinėj –
Priešnuodis iš téviškės.*

*Bitė mirė tada,
Kai jos suneštą medų
Bičiuliai atimti sumanė.*

*Šarka ant tvoros.
O už spindinčio lango – vaikas,
Paméginęs nupiešt ją.
Iki senatvės vis piešia.*

*Po lietaus kregždės
Vaivorykštės siūlus
Prie svirno pririšo.
Ir dabar
Matę tai
Jais spindi.*

*Ištrūko žąsys iš tvarto
Ir virš sušalusio sniego
Skristi pabandė.
Vaikui, jas gaudant,
Buvo lemta
Save pamatyti.*

*Šeštadienį
Smėliu pabarstome
Takelius prie namo.
Geriau atpažystame
Visų žingsnius.*

*Amžinas laikinumas.
Nedrąsiai pagalvojo,
Nes sutriko:
Ar tokią tezę pašnibždėjo
Téviškės debesys ir klevai,
Ar studijų knygos.*

*Mama susimąsciusi žiūri į gerves,
Skrendančias virš bulvių lauko.
Mes mokomės žiūréti ir skristi.*

*Žiemą mažam kambary
Obuoliai.
Skaito knygas,
Kvepiantčias sodu
Ir matytom istorijom.*

*Naktis alsuoja šienu
Ir knygomis,
Kurios dar neparašytos.*

*Žvaigždėtas laukas,
Žvaigždėtas takas į šulinį
Ir liūdnas žmogus,
Nenorintis Vilniun važiuoti.*

*Berniukas ravėjo bulves.
Nebuvo sunku –
Liūdnai lyjant
Vakar
Susitiko su Bičer Stou.*



Išvažiuodamas paslėpė
Priemenės durų girdždėjimą
Ir žvilgsnius nuo krosnies
I gelstantį sodą.

Agrastai, serbentai ir vyšnios
Pasilenkė, kad saugotų
Mąstantį, rašantį.
Išgelbėtą
Ar pasmerktą vienatvei?

Paauglys įsižiūri
Į raustantį,
Rytmečio saulės
Paliesta klevą.
Bet pojūti ši
Slėpti turės.
Kad išliktu.

Gelsvi viščiukai puošia
Žydiintį kiemą.
Jie tampa
Daugelio rūpesčiu
Ir saugia atmintim.

Elementorius „Saulutė“
Kvepėjo bulviniais blynais
Ir smalsiu žiūréjimu
I artimujų akis.

Pačiam pakinkyti arklį,
Pačiam arti,
Pačiam šieną pjauti –
Bernuko iniciacija.

Mažas paukštukas
Dienos vidury
Beldžia į skylančią langą.
Mažas žmogutis
Pajaučia tatai
Ir suprast pamėgina.

Klevas stebi
Girtų blevyzgas
Ir skaidraus buvimo
Trokštantį paauglį.
Stebi ir stebis.

Knygų skaičiau daug,
Bet kaip pasakyti
Obeliai,
Kad ji man svarbi,
Nežinojau.

Rugsėjo pirmają
Nauji sandalai,
Nauji marškiniai.
Tuo pačiu taku,
Keliu,
Keliuku
Ne toks pat.

Tėvas kinko arklį
Ir mes per mišką
Pas krikšto mamą
Važiuojam.
Mieli pokalbiai,
Gardūs valgiai
Ir skaistus saulėlydis.

Praeities ribos –
Gilutės ir Giličės ezerai.
Tarp jų
Filologo novelės.

Vienkiemy daugėja žmonių
Iš bernuko skaitomų knygų.
Tik vienam reikalingi.
Tik vieną gudžiantys.

Vakarejant
Veža šieną
Ir su Seneka
Šneka.
Susikalba.

Krebžda pelės
Ir klausosi,
Kaip vaikas
Eiléraštį mokosi.
Arba pats
Pamėgina rašyti.

Ant krosnies
Džiovinti obuoliai,
Skaitoma knyga
Ir žvilgsniai
I apsnigta sodą.
Ir netikėtos nuojaudos.

Užaugo dvi vyšnios.
Viena, kurią sodinau,
Kita iš eileraščio.
Abiejų saldžiosios uogos
Tikros.

Tai traukinio balsas.
Kažkur.
O čia tylį liepos
Ir tyliai auga agurkai
Lysvėj prie šulinio.

Senais laikraščiais
Apkljuotos sienos.
Valgo žirnių sriubą
Ir skaito.
Visose istorijose
Save įsivaizduoja.

Jei būtum pamačiusi,
Kuo gyvenau savo vienkiemy,
Rudens skausmingų dienų
Pamažetę.



Mildos KIAUŠAITĖS iliustracija

Vyteni ir Asta,
Jūs vaikštote liepa,
Kuri mirė
Audrai pralékus.
O aš kažkada
Galvą pakėlęs
Žiūréjau į ją
Lyg į šventą paveikslą.

Paukšteliškių klevų mirgėjimą
Jaučiu Utenoj, prie Utenėlės, –
Šis džiaugsmas mane ir ramina.

Slepiasi saulė
Po svirnu
Ir džiaugiasi
Spindinčiom šukėm.

Kas po šimto metų
Mano akim žiūrės
I debesį liūdną
Po žydinčia liepa?

8 Kūryba

Stasys BABONAS

Pakalnučių žydėjimas



Vartau užrašus ir netikiu savo akimis: žaliuoja pakalnutes! Didesni ploteliai, mažesni. Rasoja pakalnučių lapai! Užverčiu sasiuvinį. Lapai susiglaužia. Nė menkiausio tarvelio. Vėl atverčiu. Žaliuoja, spindi!

Keli žodžiai apie bičiulį

Nelengva viską papasakoti apie Simoną Šukį. Geriausia būtų, jei išdalyčiau anketas. Tada iškart suprasciau, kas ir ką nori apie jį sužinoti. Klausimas – pusė atsakymo. Kaip paprasta! O dabar?

Anketos vis dėlto prireiks, bet dabar įsivaizduokite prieš save atviruką. Knigos dydžio. Vienoje pusėje nupiešta ar nufotograuota Simono Šukio sodyba, kitoje – užrašyti klausimai. Po jais, dešinėje, – nuotrauka.

Pirmas klausimas, kaip dažniausiai būna, – amžius? Atsakymas – apie trisdešimt keturiadesimt metų.

Kitas klausimas – šeimyninė padėtis? Atsakymas – nevedės.

Vėl klausimas – užsiemimas? Ką atsakyti? Tingesniavimas? Gal... bet ne baltarkis: vasarą piešia tolimum kraštų augalus, žiemą – pina krepšius. Rudenį ir pavasarį Simonas Šukys klajoja po miškų arba kiurkso prie upės.

Klausimas... Anketose tokią nebūna, tad kaip papasakoti apie beprotišką Simono Šukio meilę?

Prisimenate, atviruko apačioje, dešinėje pusėje, – Simono Šukio nuotrauka. Iš jo akis krinta juodi, garbanoti plaukai. Nosis – ilgoka. Vešlūs ūsai, vos ne iki ausų. Akys mažos, siaurutės. Vyzdžių beveik nematyti. Turbūt akys nesveikos...

Atsiverskite atviruko vaizdą. Radote nupieštą ar nufotograuotą Simono Šukio sodybą. Iš kokio taško ji gražiausiai atrodytu? Reikia, kad matytusi upės vingis, didžiuliai gluosniai, pasvire vos ne iki vandens. Netoli ese – tvartas. Be durų, be stogo. Už gluosnių – į žemę sulindęs namas.

Gal vertėtų nufotografuoti vidų? Tačiau – ką? Tuščios sienos, iškljuotos laikraščiais. Išstypus kambarinė gėlė. Virš Simono Šukio lovos ant sienos kybo... Iki šiol nežinau – knyga ar portretas. Simonas Šukys parsinešė iš bibliotekos Jurgos Ivanauskaitės „Pakalnučių metus“. Jos viršuje yla išdūrė skylutes, pervérė pro jas varinę vielą ir pakabino ant sienos. Gal jau porą metų Jurga Ivanauskaitė žvelgia nuo vienos sienos į kitą, aukštyn, žemyn, visur. Žvelgia Jurga Ivanauskaitė... Klausiau: kodėl pakabinai tą knygą? Atšovė, jog portretas. Tada, sakiau, gražiai įremink. Simonas Šukys nusikvatojo:

– Visokių rėmų būna. Manei, kad tik išraudon medžio, aptepliotų auksu? Manai, pakabinau tik knygos viršelį??

Zinau, Simonui Šukiui labiausiai patiktu, jei ant

atviruko puikuotuosi Jurgos Ivanauskaitės portretas ir dar jis nepriestarautų, jei pačiam kamputuje matytusi upės vingis bei vos ne iki vandens pasvirę gluosniai.

Pirmasis susitikimas

Atitykino ilgesys. Ir apsigyveno. Panašus į sapnų augalus... Jie išdygsta kuriame nors kambario kampe ir bežiūrint auga, šnara stori rasoti lapai, apniukusios, mėlynos spalvos. Žiedų nėra. Remdamasis į sienas, stiebas pasiekia lubas, apsuka ratą, krinta žemyn. Tebešnara rasoti lapai. Apsuka dar vieną ratą. Jau ankšta ir tamsu... jau...

Saulė galėtų padėti, bet jos nėra. Tik lyja šaltas lietus, lyja. Nuo ryto ligi vakaro. Naktį atskivepia. Tada vėl – nuo žaros iki suteemos! Dienos trumpėja. Rodos, tuož susilies rytas su vakaru. Įsiviešpaus tamsa. Kauks véjai. Pils lietus. Ir taip bus šimtus, tūkstančius metų...

Kartais padėdavo knygos. Gal Jurga Ivanauskaitė paraše naują?

Simonas Šukys prabunda anksti. Sėda ant dviračio ir – į biblioteką. Lietus, aišku, jau pilia. Blaškosi vėjas. Kelias šokinėja per mažas kalvutes. Vėjas pasisuka į veidą. Pasipriešinimas... Simonas kumščiu trenkia į dviračio rankeną: *pasipriešinimas – tai galimybė irtis į priekį!* Vėjas stipréja. *Kuris kuri??!* Dviračio ratas pusiau skelia véj, nematomą šlapią žvėri. Jam nė motais! Dabar jau dviračio rankenos jis dar kartą plėšia į dvi dalis. *Pasipriešinimas – tai galimybė irtis į priekį!!!* Dešinėje suboluoja miestelio mūrai, tiksliau, mokytojų daugiaubciai. Už jų kelias suks į dešinę. Kairėje, pasislėpusi kaštonų prieblandoje, liks maža medinė bažnytėlė.

Simonas Šukys kyla į kalniuką. Vėjas apstojo. Ir lietus vos vos krapnoja. Beveik puiku, nors... Galėtų sužiisti saulė! Kad ir trumpam... Krinta kaštonai, skyla. Medinė bažnytėlė primena didelį varpą, tik niekad nekrūpčioja. Nuo kalniuko nereikia nusileisti. Biblioteka čia pat, buvusioje klebonijoje.

Dviračių Simonas atremia į sieną: *gal nepavogs?* Duryse nėra rankenos, žioji pailga skylė. Virš jos mokinuko ranka išvedžiota: *A + Agnē = Meilė.* Koridoriuje prieblaunda, tik dyrus boluoja. Simonas iš lėto jas praveria: viskas kaip prieš porą metų – didelis stendas, pertvara, pramenanti sodo tvorą, už jos tas pats geltonas rašomas stolas. Mergina ilgais ant veido ir pečių krintančiais plaukais priklaupusi prie lentynos ieško knygos. *Nejaugi ji?* Mergina atsistoja, nubraukia nuo akių vešlius plaukus. *Jurga??*

– Klausau jūsų, – nemirksėdama žiūri į Simona Šukį.

– Ar, ar... Jūs irgi užėjote knygos?

– Aš čia dirbu. Klausau jūsų.

Dirba... Genialus sumanymas: palieka Vilnių ir susiranda darbą nuošaliame bažnytkaimyje, dairosi sutrikęs Simonas.

– Kas jums labiau patinka: klasika ar šiuolaikinė literatūra?

– Man? Man labiausiai patinka... jūsų knygos. Norėčiau naujausią...

– Jūs pageidaujate Jurgos Ivanauskaitės knygos? Aš ne Jurga, – prinokusių žemuogių spalvos lūpos nusišypso. – Aš Irma. Gal ir esu truputį panaši į Jurgą...

– Taip... taip... labai...

Apie paminklą

Simonas Šukys nenusakomo grožio paminklą pastatys Jurgai! Ne iš akmens nutašys. Ne iš bronzos nulies. Neskobs ir iš medžio.

– Simonai, tai iš ko tada Jurgai statysi pamincklą?

– Tokio paminklo žemėje dar nebuvo... Net panašaus į jį nėra... Jis ne visi matys.

– Simonai, tai Jurgai paminklo nebus?

– Pavasari, kai pirmą kartą užkukuos gegutė, paminklas jau stovės. Jis tikrai matys vaikai, gal ir kregždutės... Kai tie vaikai užaugas – atsimins, kad matė paminklą...

Antrasis susitikimas

Beldžia... Tyliai, nervingai. Stiklas subanguoja. O kokia neaprėpiama stiklo siena! Nuo žemės iki dangaus. Nuo vieno horizonto krašto iki kito. Ar matėte didesnę? Sapnas! Stipréja beldimas.

– Kas ten? – Simonas Šukys atsisėda. Vis nenuleidžia akių nuo stiklo sienos, bet jos nėra. Tik langas. Simonas paspaudžia jungtuką. Geltona mažos lempelės šviesa išvaiko tamsą. Aišku, tik kambarystė. Gilius žiemos vakaras žiūri pro langą, o gal – pro stiklo sieną, staiga sumažėjusių, todėl primeinantių langą.

– Simonai, įsileisk.

Balsas girdėtas... Moteriškas, užkimęs.

– Įsileisk.

Taip, sapnas. Simonas Šukys prieina prie durų, atkabina kabli, spusteli rankeną. Stebuli būna ne tik sapnuose! Irėminta durų staktos, juodoje žiemės vakaro tamsoje kaukiant véjui stovi Jurga. Ar Irma?.. Lūpos truputį pravertos, įraudę skruostai. Palaidi plaukai suveldi véjo, prikrėt didelių snaičių. Rankoje – į laikraštį susuktos rožės.

– Simonai, nelaukei manęs?

– Knigos atėjai?

– Gal ne...

– Užeik.

Pasakose iš jūros putų išplaukia moterys. Sapnuose gražios moterys ateina iš juodos vakaro tamso, iš snaigiu ir vėjo sūkuriu – laukinio, nerandantio vietas, tarsi prakeikto.

Viešnia atsisagsto paltą. *Kokia juokinga tigro kailio imitacija*, pagalvoja Simonas.

– Šalta tavo rūmuose. Užkurk ugnį.

Kartais sapnai būna labai panašūs į tikrovę.

Viešnia išvynioja gėles, šlapią laikraštį nutešia prie krošnies, iš pasuolės ištraukia stiklainį, pripla vandens, pamerkia jas.

Krošnyje šoktelį liepsna.

– Isjunk šviesą, – viešnia nusimeta paltą.

– Kodėl?

– Ugnis irgi šviečia... Isjunk! – primygintai pakartoja.

Simonas Šukys spusteli jungtuką.

– Turi taures? – viešnios rankose šampanas.

– Tik stiklines.

– Duok.

Pokšteli atidaromas butelis. Stiklinės jau pilnos putojančio gérimo. Simonas Šukys apsidairo:

– Gal pristumti suolą? Atsisėstume.

– Bus dar laiko. Šampaną gersime stovėdami. Bet... aš pasakysiu kalbą.

Ji girta. Visiškai girta.

– Si žiema man dvidešimt penktoji, – viešnia iškelia stiklinę. – Ne visas jas prisimenu. Atrodo, šita pati šalčiausia. Kažin, rožės nesušalo? Pridovanovo draugės ir draugai, gérème šampaną. Bet nėra to, kuris išskrido... Nesulaukiu... Iš ten niekas negrįžta. Išgerkime!

– Sveikinu šiandieną gimusią...

– Išgerkime.

Susimuša stiklinėmis. Gurkšnoja. Kilnojasi auksta krūtinė. Apsirengusi ji tarsi vidurvasarį – trumpomis rankovėmis plonytė balta palaidinukė, puošta juodomis gélémis, tarsi sukritisomis į pirmą sniegą. Susijuosusi placiū raudonu diržu, užsegstu didžiule varine peteliške. Džinsinis sijonėlis... Greičiau plati džinsinė juosta, slepianti klubus. Tik batai – žieminiai, vos ne iki kelių.

– Patinku? Dar labiau patiksiu, – viešnios pirštai pusiau perskirkia varinę peteliškę. Diržą ji sviedžia ant suolo.

– Jurga, noriu pasveikinti...

– Aš Irma. Tik panaši į Jurgą! – viešnia sukanda dantis. Tik lūpos virpa, o akyse sublizga didelės ašaros. – Tu, Simonai, panašus į mano vienintelį

draugą... Jo nėra. Išskrido. Iš devinto aukšto... Paliko... Jūsų panašumas – trupiniai nuo Dievo stalo.

Apie užrašus ir paminklą

Pradžios nėra. Kone visas puslapis – vien pakalnutės. Toliau – užrašų ruoželis... Skaitau balsu.

...Simonas Šukys apsisuka ir prapuola. Pamaciai ji netoli miško...

Vėl pakalnučių lapai... Trečiamame, ketvirtame, penktame puslapiuose – vien pakalnutės, žerintys rasus žiburiukai. Kiek daug žiedų sukrauta! Netrukus, rodos, prasiskleis, lapų nesimatys, tik baltuos baltuos. Lengva apsigauti, pamanyti, kad išbluko raidės.

Vėl užrašai. Vėl skaitau balsu. Balsu perskaitytų žodžių pakalnutės neužgožia.

...gegutė kukoja...

Kaip tyčia, miške užkukavo. Simonas Šukys uždeda didžiulę ranką ant mano peties.

– Ir tu klajosi po miškus... kaip aš. Svajosi praugti medžius.

– Užkukavo, – sušnabždu. Garsiai negaliu: kažkoks nepažįstamas šaltas virpuls, lyg surūdijusi spygliuota viela apraizgė balsą, kūną... Galiu tik žiūrėti.

Ir Simonas Šukys įtempes žvilgsni.

Vidury miško, aikštéléje, dunkso juodas įžuolas. Viršūnė – žaibo nukirsta. Kaip aiškiai boluoja žaizda. Ant įžuolo šakos sėdi... Jurga. Ne, Irma. Ne, tikrai Jurga Ivanauskaitė. Ji užsimetus permatomus apdarus tarsi vėjo šuorą. Viena ranka atsargiai liečia įžuolo žaizdą, kitote – teptukas. Ką ji nutaps ant medžio žaizdos?..

Mano tyrinėjančios akys juodu įžuolo kamienu slysta žemyn. Neįtiketina! Medis išrautas! Su visomis šaknimis. Net su mažiausiomis. Lyg šimtakojis voras stovi miško aikštéléje. Šaknys neliečia žemęs. Ji laiko pakalnučių žiedai. Milijonai pakalnučių žiedų!

– Ar jis dar sužaliuos? – sušnabždu Simonui.

– Nejaugi tu jų matai?

Atsisuku norėdamas patikinti, kad matau, bet Simono Šukio nėra.

...visai netoli į storą medžio kamieną ragus galanda briedis. Gegutė kukoja...

Viskas! Žodžiai, kurių nespėjau perskaityti balsu, pražydo pakalnutėmis!

Atitaisymas

Praeitame „Nemuno“ numeryje (8-9 p.) Birutės Jonuškaitės apsakyme „Netekék, saulele, netekék...“ dėl techninių nesklandumų įsivėlė kladū – tekste liko nepažymėtas kursyvas. Atsiprašome autorės ir skaitytojų.

Redakcija

pamatai sauluki, rūkā galgi jis manęs neišprievertaus, o ji, pui-kai vietos valdžių hierarchiją išmananti vady-bininkę, užtikrino būk rami, per daug didelė žu-vis, kad griautų savo reputaciją;

miega, nes kurorto oras labai puikiai veikia, apatinį, einam, mieloji, jauti, koks čia oras, jūrinis, pilnas gaivumo ir jodo, taigi, sakai, tik, gaila, jūros čia nėra, gatvės neapšviestos, kopų nepama-tysim, bet

cigaretė, žūrėk, turbūt koks nors pareigūnas at-eina pasižiūrēti, kaip tu valstybinį turą gadini, susi-mokési baudą, o rytoj visi laikraščiai rašys apie aukštas valstybės tarnautojo pareigas einančio ...avič ir dailininkės ..aitytės vandalaizmą, mat jie išniekino kur-rotinio miestelio autobusų stoteli, sulaužė metalinę lentele su autobusų grafiku, sutrikėd nakties ramybę, pamatyti, netgi visus graficos ant stotelės sienų mums pripažysis, kikenat abu iki ašarą, o cigaretė arteja, iš tam-sos išnyra vaikinukas, atleiskit, gal turite deg-tukų ar žiebtuvėlį, gal galėtumėt pašvesti? O apskri-tai, tai kodėl šiame miestelyje nedega žibintai? – bal-sas iš lietpalčio mandagus, bet ir reiklus. Dega, – ižiebia degtuką vaikinukas, – iki vienuolikos, o pas-kai visi turi ilsetis – juk kurortas; kurortų prisikvėpusiam jūrinio oro,

pirštą: Būtent. Tai ir yra išeities taškas, mieloji. Tu gyveni vienviečiame kambaryje, o manajam – lova kaip aerodromas, kai ryte atsikeliu, beveik nesimato, kad kas nors būtų joje miegojės, smagu būtų sukelti bangas...

piktžodžiauti netekék, saulele, netekék, jis sakantis: Žinau, kokia tu graži moteris. Egip-teicių, tave pamate, pamans: 'Tai jo žmona.' Ma-ne jie užmuš, o tave paliks gyvą. Tad prašyčiau sakyti, jog esi mano sesuo, kad per tave man būtų gera ir tavo dėka išlikiau gyvas.

vyrui rūpi ne tik tamsi saldybė moteriškės kūno, Mano sielos didelis audeklas, ant jo galima ra-šyti, tapyti...



Mažoji etažė

Vytautas V. Landsbergis „Anupro kupros“. – Vilnius: „Dominicus Lituanus“, 2013.

Paaugliai yra probleminė amžiaus grupė visomis įmanomomis prasmėmis. Net knygų siems dar nespėjusiems užaugti vaikams niekas per daug neskuba rašyti. Jų visada pritrūksta ir šios kategorijos penketukams sudaryti. (Tiesa, pirmoju autoriumi knyga „Rudnosiuko istorijos“, nors 1994 m. buvo išrinkta geriausia metų knyga vaikams, savo juokliais labiau priminė knygą jei ne suaugusiesiems, tai bent jau paaugliams). Labai džiugu, kad V. V. Landsbergis to ēmėsi su dviguba jėga – darbar galima ne tik perskaityti knygą „Anupro kupros“, bet ir dalyvauti pramoginėse orientacinių šeimų varžybose Anupro parke bei trumpam tapati detektyvinės istorijos herojais. Netoli Vilniaus

atsirado baltiškas mitologinis pramogų parkas, nes tai tokis labai gudrus planas, kaip neskaitančius vaikus nejučia nuvartyti prie knygu.

Keliaudami parku (pėsčiomis, dviračiais, slidėmis ar kaip tik sugalvotis) rasite pagrindinio heroinaus – Anupro – istorijos scenas, atpažinsite knygoje aprašytas vietas, objektus bei užduotis. Žodžiu, prieš ten vykstant paskaityti vis dėltu verta, kad žinotumėte, kokia buvo toji keturiolikmetė Miglė (na tai, paauglystė tikrai neatrodė lengvas laikas), vieną dieną nusimuliavusi pamokas ir patekusi į daug keistesenę vietą – mito realybę, netikėtai prasiskleidusi netoliess stūksančiame miške.

V. V. Landsbergis žino, kad beveik kiekvienas

save gerbiantis rašytojas sukūrė ką nors gražaus apie Lietuvos miškus. Dabar, urbanizmu literatūroje užimant vis tvirtesnes pozicijas, tokį veikalų vis mažėja, todėl autorius ir imasi sekti Antano Baranauską, Česlovo Milošo ir net prancūzo Prospero Merimee pėdomis, kurios veda tiesiai į dar archajinius laikais tebedvelkiančius miškus. Šiuose itin regimai kinta metų laikai, gamta atsinaujina ir keičiasi, tačiau paraleliniuose būviuose sustojęs pasaulio laikas čia lengviausiai įsivaizduojamas, atsekamas pagal giliai glūdinčias šaknis.

Principinga ir išdykusi paauglė Miglė susiruošia tik išsimaudytis ežere, tačiau susitinka su akla žolininke, susipažista su užkeiktu vikingu Anupru, išgirsta jo pasakojimus apie lietuvių protėvius niaurus. Anupras sunkiai primena įprastą vikingą, nes labiau panašus į briedį, meškėnų ir kurmų kartu sudėjus. Žinoma, kad tokis pavidalas verčia merginą save, o tada tėtį ir mamą, ilgai įtikinėti, jog jis tikrai nesusapnuotas ar įsivaizduotas. Skaitojo knyga tuo taip pat nuosekliai įtikinėja beveik visus du šimtus puslapių, nes nori suteikti jiems galimybę daug platesnėse ir vešlesnėse, nei siūlo kasdienybė, gyvenimo pievose pasiganyti. Toks įsitikinimų ir išankstinių nuostatų paneigimas atrodo labai įtikinamai, nes Miglės tėtis yra mokslininkas, tiesa, ne iš karto, bet vis dėlto linkeš patikėti protu nepaiškinamais reiškiniais.



10 Kūryba

Rimantas MARČENAS

Šviesus regėjimas

Lyg ir nepriimta rašyti recenziją ar net tik varaną recenzijikę apie skyrium paimtą apskymą ar novelę. Tačiau pasitaiko minučių, kai tiesiog pīršai panyžta šitaip netradiciškai pasielgti. Juolab kad mažame lietaus lašelyje atsispindė visas Paulus...

Taigi vis rečiau lankantį jausmą netylėti ir bent pusbalsiu išsakyti galbūt tik man svarbų vienoki ar kitokį pasamprotavimą pajutau skaitydamas Vlado Kalvaičio apskymą „Balandis ir bandonija“ („Nemunas“, 2014 m. vasario 6–12 d.)

Pradėsiu lyg ir nuo pabaigos: bent jau man šis apskymas eilinių kartų, tačiau tiesiog prikišamai priminė apie svarbiausios kūrinio idėjos, kartais nesunkiai perskaitomos, o kartais išradinai užmaskuotos, svarbą. Drįstu tvirtinti, kad nedidelės apimties prozos tekste neretai įdomesnės, juoba reikšmingesnės idėjos prisieina dieną su žiburiu ieškoti. Taigi nesunku atspėti, kad aptariamame kūrinyje šių eilucių autorius nesunkiai aptinka amžiną, bet kiekvieną kartą vis kitokiais akcentais išryškinamą mintį, kurią įvilkti į griežtos mokslinės formuluotės apdarą vargu ar būtų prasminga.

Įsigilinės į kūrinį netrunki įsidėmėti tuos kelis autoriaus įvardytus personažus: Tomasių, muzikantą, puikų ir iki graudumo kuklų žmogų, jo draugą Ksaverą, kurs autoriaus valia skaitytojui prisistato ne žodžiais, o darbais, seniūno pavaduotoją Eismintą, kurs taip pat ne iš šnekanciųjų, o iš aplinkinių naudai energingai veikiančiųjų. Tačiau perskaitės apskymo pradžią tik labai ižvalgus skaitytojas gali nujausti, kad autorius yra numatęs skirti nemenką vaidmenį Tomasiaus globotiniui pilkajam balandžiui, na ir... bandonijai. O ir vargonai, kuriais muzikantas daug metų grojo, sužmoginti. Tomasiui jie lyg brolis dvynys. Melagingas vargonų garsas – lyg koks skundas. Pasak autoriaus, prie vargonų Tomasius net ir naktis praleisdavo, „kol klišas garsas vėl ant kojų atsistodavo“. Ne tik balandžio, bet ir daiktu, kuriuos esame įpratę vadinti negyvais, sužmoginimas įvyksta lyg ir natūraliai, tik pradžioje skaitytoją kiek suglumina. Bandonija ne vien išgroja sudėtingiausias melodijas, bet ir Tomasiui, jau pasiduodančiam fiziškai ir dva-

siškai, it reiklus bičiulis priekaišaudama sako: „Neišsidirbinėk! Dar gali gali gali.“

Dažnas apskymo sakiny – lyg talentingo dai-lininko teptuko potėpis: vienas už kitą vaizdingesnis, talpesnis. Antai susirugsiam Tomasiui „din-gojosi, kad jo širdis jais (voratinkliais – R. M.) storai storai aplipusi“.

Štai Tomasius, apie kurio gyvenimą autorius dar visai nedaug tepapasakojo, tyliai romiai pasitraukia iš šios ašarų pakalnės. Apsakymo fabula įžengia į kitą pačiam autoriu, o netrunki suprasti, jog ir skaitytojui, ne mažiau svarbū tarpsni: pasiruošimą laidotuvėms. Negali neatkreipti dėmesio, kad pasirengimas tinkamai išlydėti Anapilin dorą ir dvingą žmogų, taip pat autorius valia, nenuteikia niūriai. Anaipolt: jis tarsi kilsteli aukštyn ir nuskaidrina skaitytojo dvasią. Tartum atsiribojama nuo spaudoje diena iš dienos publikuojamų tekstų apie paviršiun išsiverziančią karčiausią žmogaus sielose susikaupusi tulži, nusiplaunama ją it ne kažkieno kito, o savo rankomis pralietą nekaltą kraują... Tačiau tai vos ne kasdienis dienraščių penas, išgraibstomas kaip didžiausia dovana ir kuo pareigingiausiai viesinamas. Tuo metu apskymo personažai – įvardyti ir ne įvardyti miestelio gyventojai – užsiima kur kas prasmingesne veikla. Jie patys siūlydamiesi prisima ne garsenybės, o „tik“ šviesaus paprasto žmogaus deramo parengimo iškeliauti TEN rūpesciui. Jie lyg ir nesunkūs, nes skirti dėmesio ir pagarbos nusipelniusiam vėlioniu bei virtę per šimtmecius susiklosčiuiomis tradicijomis. Taigi sukalti karštą pasisiūlo buvusio vyrų ansamblio choristai. Tie, „kurių balsų Nellaboj“ dar nepritildę“. Duobė iškasti pasišauna keili mokytojai, moterys pripina vainikų, pristato vazu su gėlėmis. Vikaras prisižada dykai paukotui Mišias...

Toje šviesų spalvų paletėje netikėtai, lyg niūrus, bet, deša, neišgalvotas kontrastas sujuoduoją tamsus potėpis – užsimenama apie nežmones, kurie paminklus ir kryžius verčia, metalo tvoreles rauna ir „metalistsams“ parduoda... Visgi negali nepastebėti, kad tai kone vienintelė niūri apskymo gaida.

Knyga turi keletą svarbių skirtingų planų, kurie tarsi jūros bangos nuolat keičiasi tarpusavyje ir vis naujai iškyla į paviršių. Net keista, kad tokioje gausoje pasakojimo struktūra išlieka tvarkinga ir aiški, nors pabaigoje tekstas pernelyg sutirštėja, tampa perdėm ezoteriškas. Jis galbūt atrodytų dar tvirčiau suveržtas, jei skaitytojas (kaip, prisipažištū, nutiko man) nepatingėtų išsifruoti kiekvieno runomis surašyto skyriaus pavadinimo. Jų atitikmenys pateiktai viršelio lankste ir turėtų vilioti visus paslaptis dievinančius jau-nuosius skaitytojus. Tik nežinia, ar toks stabčiojimas bus i naudą. Gal panašios užduotės galėjo laukti skaitytojo knygos pabaigoje irapti savotišku prizu.

Viename knygos planų Miglé (tėvelio akyse ji jau beveik talentinga rašytoja) kuria knygą apie tai, ką jai pasakoja Anupras. Todėl rašymo genezė yra labai svarbus pasakojimo démuo, atskleidžiantis temų, vaizduotės, ikvėpimo, paties rašymo niuansus ir kalbantis paugliams apie savojo kelio paieškas, o gal klystkelius iki jo. Kitame knygos sluoksnyje atskleidžiamas niaurių pasaulis, dar vė-

Taip donelaitiškai realistinis sodrus kūrinio audiyns netikėtai mus atveda iki išradinės fantazijos persmelktos atomazgos – suskamba šviesi stebuklo gaida. (Šviesi, nes juk būna ir nyki ar baugiu stebuklu). Gal ir nereikia stebėtis, kad štai ne-suglumina ir nesukelia protesto skaitytojo smege-nyse ir širdyje. Taigi ant bananinės spalvos suoliuko, to paties, ant kurio sedėdamos dar visai nese-niai grojo Tomasius, tupi jo numylėtas balandis, o šalia groja bandonija. Pati. Be jokios pagalbos. Groja ne tik čardašus at krakoviakus, bet išvedžioja ir sudėtingiausias melodijas iš operečių ir operų. Be-trūksta, kad kažkur iš Ten staiga suskambėtų gar-sių dainininkų balsai... Nenuostabu, jog pradžioje nuo to reginio ir dieviškų garsų žmonėms akys ant kaktos išlipa. Bet paskiau viskas it gražioje pasa-koje rutuliojasi išprastai. Žmonės, tiek saviškiai, tiek svetimšliai, tik pradžioje suglumsta dėl to fantas-tiško reginio. Netrukus jų jau nestebina nei savarankiškai grojanti bandonija, nei balandis, link-čiojimu dėkojantis labdarą duodantiems žmo-nėms...

Skaitytojui galbūt pasirodys keista, tačiau šių eilucių autorui įsiminė trumputė, vos kelių saki-nių, paprasta ir nuoširdi kalba, pasakyta prie var-gonininko kapo. Ji, apskymo autorius valia įdė-ta į vieno personažo, velionio bičiulio, lūpas pa-lieka gal net didesnį išpūdį už kai kurias ilgas, ne-va filosofiskai giliamintiskas atsisveikinimo su tuo ar kitu iškeliavusiuoju kalbas.

Šviesaus ir tuo pat metu išradinės autoriaus sumanymo prasmingumas atskleidžia ir apskymo atomazgoje, kai rašytojas į kūrinio veiksma gražiai ištraukia paslaptį moterį su gelsva skry-bėliaite ir rožine kokarda. Jai skirtas vaidmuo pa-slappingas, bet... nuspėjamas. Juk Eiminto lūpo-mis autorius jau anksčiau prasitarė, kad šio drau-gas Tomasius kadaise mylėjo moterį ir ne šiaip sau visą gyvenimėlį neišsižadėjo rupios viengungio duonos...

Skaitantysis šiuos pasamprotavimus, ko gero, supras, kodėl jų autorui parūpo prašnekti apie tokį nedidelės apimties prozos kūrinį, kai šiai kritikų badmečio laikais neretai net storiausios beletristikos knygos, kartais pagrįstai, o kartais ne, nesulaukia dėmesio. Viliosi supras, jog tikrai ne vien dėl išradinės, O. Henry'o plunksnos vertos apskymo atomazgos.

Prisimindamas dramatišką rašytojo V. Kalvai-čio biografiją, nuoskaudas, kurios daugelį silpnes-nės natūros žmonių būtų pavertusios tulžingai likimą keikiančiais arba, geriausiu atveju, savyje už-sidariusių, nua-pasaulio atsiribujusių atskyrė-liai, negali nepasidžiaugti, kad šis brandaus amžiaus ir didžiulės patirties rašytojas, nepradarės tikėjimo Žmogaus dvasingumu, kuria ir ateityje kurs šviesius, viltingus ir, be abejo, talentingus tekstus.

liau šiandieninis pasaulis ir mitas susijungia į vie-na. Tokia stilistinė dinamika, aiškiai juntamas nuolatinis veržimasis į priekį sukuria intrigą ir gana lengvai „užkabina“ skaitytoją.

Na, bet jei jau paminėjome klystkelius, pats laikas paskaičiuoti ir autorius nuodėmės. Jų, mažai ar didesnių, norint galima ne tiek jau mažai surasti, nes tekstas gana painus ir tolygumo siekti iš tiesų nelengva. Kartais jis tampa šiek tiek medinis ir negyvas, nes V. V. Landsbergiu, visai atvirkšciai nei dažniausiai išprasta, sunkiau sekasi pasakoti nei konstruoti dialogus, kurie visada įtikina. Liūdniausiai atrodo Eglės ir Žil-vino istorija. Knygoje ji yra taip perkonstruo-jama ir visai kitaip baigama, kad pasidaro gaila jos gležnos lyrikos ir subtilumo, taip iki ašarų gražiai medžiaus virtusiu vaikų, kuriems kartu su Žilvinu žadamas kitas likimas. Nemanau, kad rašytojui vertėjo imtis tokios rizikingos transformacijos, tačiau naujosios knygos pa-augliams – būtinai.

Parengė Audronė MEŠKAUSKAITĖ



Nors vaikams skirtos knygos dažnai skendi paraleliniuose pasauliuose, kuriuose viskas turi savus dėsnius, kuriuose stebulkai ir magiškos galiосsukuria neregėtą tikrovę, „Anupro kupros“ į visa tai kasasi kitus tunelius – pro mitologijos, kalbos, tautinės savimonės, tautosakos kladus. Todėl ir stebulkai, burai, užkerėjimai pilni ženklų, iš kurių galime atsekti lietuviškumo esmę, smagiai besipinančią su šiandieninio pasaulio realijomis ir jau šiek tiek pakitusių žmonių pa-veikslais.

Tokiamo kontekste visai netikėtai atsiranda vikingai, runos, transcendentinės kelionės net iki kosmoso, pasakojimai apie septynias žmo-giškųjų galių turinčias kalvas, kurios labai pri-mena čakrų teoriją, ir net Eglė žalčių karalienę... Toks labai įvairus new age'o, baltiškojo mito, skandinaviškosios įtakos, dar net nežinia kokių dväsinių, mitologinių teorijų ir, žinoma, neža-botos V. V. Landsbergio fantazijos mišinėlis.

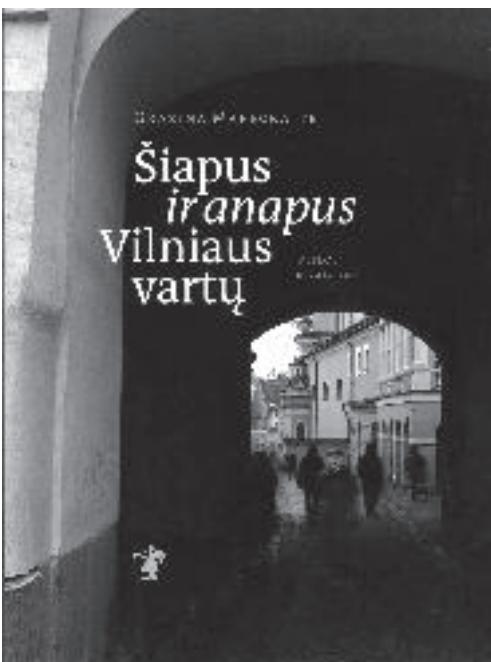
Aldona ŽEMAITYTĖ

Vilniaus mozaika

Kiekvienas žmogus turi savo atminties brangenybių dėžutę. Vienam ji per gyvenimą tampa kūpina, kitiems – pustuštė. Nelygu, ką vertiname kaip brangenybę. Pavyzdžiu, aš į tą dėžutę išidėjau „Dienovidį“, lydėjus manė daugiau kaip dešimtį metų. Apie jį, kaip ir žurnalas „Metai“, „Krantas“, užsiminė Gražina Mareckaitė pradėdama antrają savo knygos „Abipus Vilniaus vartų“ laidą, papildytą keletu svarbių eseistinių tekstu. Gražinos atminties brangenybių dėžutėje pirmiausia turbūt yra Vilnius. Ji autochtonė, kaip pati teigia, visiškai susitapatinusi su šiuo miestu, turinti ypatingą nuostatą, nes, anot jos „per mane eina demarkacinė linija tarp prieškario ir pokario miesto“.

Už iniciatyvą dar kartą išleisti knygą – miniatiūrinę epopėją apie mylimą miestą – reikia padėkoti R. Paknio leidyklai. Pirmoji laida, pasirodžiusi 2009 m., kaip mat buvo išgraibsta, autorės išdovanota įvairių susitikimų ir pristatymų metu. Pasigérėjimo ir palaikymo vertas Gražinos užmojis reabilituoti Vilnių kaip Lietuvos sostinę ir lietuvių išsaugotą miestą. Po knygos pirmosios laidos rašiai recenziją, akcentuodama gyvenimo kaip stebuklo motyvą, kurį autorė pasirinko leidinio *motto*. Taigi – gyvenimas kaip stebuklas. Kur slypi jo esmė? Manau, tame, kad Lietuvos didžiojo kunigaikštio Gedimino 1323 m. įkurtas Vilnius, nugalēdamas šimtmeciais trukusias svetimujų pastangas jį nusavinti ir nulietuvininti, išliko Lietuvos sostine. Ir ne tik tai svarbu. Reikšminga yra XX a. pirmosios pusės vilniečių ir Vilniaus krašto gyventojų, lenkų okupacijos dvidešimtmečiu atskirtų nuo Lietuvos, kova už Vilnius kaip Lietuvos sostinės išsaugojimą. „Mes be Vilniaus nemurimsim“ – toks priesakas Lietuvoje skirtas ypač moksleivijai, jaunajai kartai... Ir tai ne vien moralinė kova, kai Kauñas vadintas tik laikinaja sostine, bet ir fizinė Vilniuje gyvenusių lietuvių kova, pasireiškusi pasipriešinimu okupantų represijoms per švietimą, spaudą, kultūrą. Kaip jos liudininkai yra išleistos dvi solidžios knygos – Mykolo Biržiškos „Vilniaus Golgota“ ir kun. Prano Bieliausko „Dienoraščiai“. Tai dokumentuoti liudininkai, kokį nuožmų spaudimą patyrė net turintieji universitetinį išsilavinimą lietuviai. Jie netekdavo darbo arba už lietuviybės propagavimą turėdavo mokėti didžiules baudas. Jie nepabūgdavo sėsti į kalėjimus, atsidurti lenkų koncentracijos stovyklose... Dar prisiminkim sovietų okupacijos metus, kai reikėjo priešintis rusifikavimui, seniųjų kultūros paminklų griovimui, žūtbūt išsaugoti kalbą, kultūrinę atmintį, atsispirti sotiesnio gyvenimo vilionėms, nes dėl jo būdavo siūloma atsižadėti, sovietinės propagandos požiūriu, neva iliuzijų apie savą, lietuvišką, gyvenimo būdą, kultūrą...

Ši knyga – lyg mažas stebuklas seniesiems Vilniaus autochtonams, kurie visa savo esybe geriausiai junta žodžiais nenusakomą miesto atmosferą.



Jie čia gimė, augo dar prieškaryje, demarkacine linija atskirti nuo Lietuvos. Bet ir pokarinei lietuvių kartai, aplinkybių atplukdyti į ištuštėjusį apgraujantį miestą, ši erdvė turėtų būti sakrali. Metų metus iš visos Lietuvos suvažiavę pokario naujakuriai ir jų vaikai dalyvavo atkuriant Lietuvos sostinę. Argi jie neturi sielotis dėl pastaruoju metu viešąj erdvę užplūdisių samprotavimų, esą Vilnius toks daugiautautis ir daugiakultūris, kad lietuvių istorijos tėkmėje miesto terpeje buvo tik maža dalelė, nevaidiunisi jokio vaidmens Vilniaus gyvenime per du amžius, kai jį siaubė karai, gaisrai, plėsimai, o miestas vis pakildavo lyg feniksas iš pelenų. Tačiau lietuvių Vilniuje nuo senų senovės yra autochtonai. O kas geriau už autochtonus atstovauja vietovei?

Keistų samprotavimų sulaukiame iš jaunų išeiviškų intelektualų (kažin ar aš neklystu vartodama šį terminą?), supriéšinancių lietuvišką etnosą su vėlesniais amžiais miestą užgyvenusiai žmonėmis. Paňašiai bando samprotauti ir kai kurie senbuviai, nuklydė svetur. Bet aršiausiai yra mūsų gentainiai, tautinė drabužių pakeitę prašmatnesniu, atseit didelės ir didžios tautos apdaru. Kodėl jie niekina tautą, kurioje gyvena? Kodėl jiems pagaliau tai leidžiamą? Neišvėrė to niekinimo ir žemimimo net tarptautiniu lygiu žymūs ir žinomi, autoritetų turintys Lietuvos kultūros atstovai, meno žmonės, šiominis dienomis viešu laišku kreipesi į Seimą ir Vyriausybę. Ir kas iš to? Paaškėjo, kad partiniai, politiniai reikalai mūsų valdantiesiems svarbesni už valstybinius. Kad išlaikytų braškančią koaliciją, kuri pasmerkta braškėti nuo pat pradžią, Seimo ir Vyriausybės galvos numoja į tą kreipimasi, lyg įkyrią musę vydami. Kaip čia neprisiminsi faktą, kuris neturėt būti užmirštas. Po mūsų nepriklausomos valstybės pamatais patyliliukais kasamas nuo pat Kovo 11-osios, kai šeši lenkų tautybės žmonės, nebalsavę už Nepriklausomybės Aktą, atseit susilaikę, tapo jo signatarais. Jau tada reikėjo juos statyti į savo vietą.

Grįžtu prie knygos. Ji parašyta su pietizmu, išskirtine meile Vilniui, mūsų sostinei nuo Gedimino laikų. Nepaisant skaudžių likimo ir istorijos vingių, tai buvo ir yra Lietuvos valstybės sostinė. Žanrų grynumo prasme knyga nėra dokumentinė, memuarinė ar grozinė. Bet ji dėl to tik laimi, tampa talpesnė ir įtaigsnė. Toks žanrus derinys sukuria naują meninę kokybę. Beje, tai būdinga mūsų laikui, ši rašymo maniera atsirado jau praėjusio amžiaus paskutiniųjame dešimtmetyste. Skaitytojui toks daugiabriaunis žanras patinka.

Jeigu lygintume pirmąją knygos laidą su antrąja, matytume skirtumus, kurie neišvengiami, nes išryškėja leidėju požiūrio į nuotraukų atranką, maketavimą, kaitą. Antroji laida elegantiškesnė, aspektiškas dailininko Jokūbo Jacovskio maketas sukuria švarumo ir net savotiško šaltumo išspūdį. Pa-

naudotos archyvinės garsių prieškario Vilniaus fotografių J. Bulhako, I. Cieškos, J. Hoppeno, S. Urbaniavičiūtės-Subačiuvienės senojo miesto nuotraukos, taip pat šiandieninių fotomenininkų A. Baltėno ir paties leidėjo R. Paknio darbai. Gaila, metrikoje nepažymėta, jog publikuojamos ir autorės G. Mareckaitės archyvo fotografijos. O pirmosios knygos laidos (2009 m.) daugelio nuotraukų autoriai – G. Mareckaitė ir architektas Eugenijus Gūzas. Fotografijos gal ir nebuvu tokios kokybiškos kaip šios laidos knygoje, bet labai nuoširdžios, skleidžiančios šilumą. Tos šilumos, kuri sklinda iš prieš keletą metų išėjusios knygos, tikriausiai pasiges skaitytojai, kurie nepatingėjo perskaityti arba palyginimui bent pavartyti abu leidinius.

Suvokdama, kad dabartiniai Vilniaus gyventojai neturi giluminės atminties ir personalizuoto pojūčio savo miestui, autorė sutelkia visas pastangas, kad knygoje nuskambėtų stipri atminties pažadinimo gaida. I vaikystę, savo tėvų jaunystę ir prieškarinio Vilniaus gyvenimo epizodus ji žvelgia nuo jau pragyvento gyvenimo ir patirties kalno. (To žvilgsnio pavyzdys gali būti epilogė, padavintame „Jono Basanavičiaus gatve žemyn“, potetiškai išrikuotas architektūros paradas, išnyrantis besimainančio dangaus fone, ir tirštas žemėlapis tos gatvės namų, kuriuose anuomet gyveno, dirbo žymūs miestelėnai – ne tik lietuvių, bet ir lenkų, žydai. Nesigėdydama emocijų, skiriamų numylėtam miestui, autorė stebuklinga žodžio jėga atgaivina Vilniaus atmintį.)

G. Mareckaitės rašymo maniera ir stilius variuoja nuo taupiai sutelktų ir tikslų frazių iki lyrizmu, humoru trykštantinių epizodų. Aušros vartai, pro kuriuos metų metais į senajį miestą ir iš jo keliaudavo mažoji Gražina, jos tėvai, giminės, diena po dienos mindamai akmenėtą gatvės grindinį... Sodrūs auksiniai rudenys, saulėtos ilgos vasaros, sniegais žerincios žiemos, pavasariai su gaivalingu alyvu, kaštonų žydėjimu autorės nutaptyti lyg jautriais teptuko prisilietimais. Su poetiniu sielos polekiu.

Knyga parašyta temperamentingai, tarsi vienu atokvėpiu. Joje nostalgiskai suaustus vaikystės prisiiminimus tėvų namuose – skyrių „Prie Vilniaus vartų“ – kontrapunktiškai suardo skaudi Saulutės Uždavinytės paauglystės istorija (pasakojimas „Dievo ožkelė“). Skyrius „XIX amžiuje gimė“ – tai giminių, kaimynų portretai, pamatyti vaiko akimis, o išmastyti jau pasitelkus suaugusio žmogaus patirtį. Atokiau nuo jų stovi tragiska talentingo skulptoriaus ir architekto Antano Vivulskio, kilusio iš Žemaitijos bajorių, figūra. Lietuvai jis paliko du šedevrus – Šiluvos Sv. M. Marijos apreiškimo koplyčią ir Tris Kryžius ant Plikojo kalno Vilniuje. O kaip jų pagerbėme? Antroje XX a. pusėje perlaidoti menininko palaikai Rasų kapinėse keliis dešimtmečius išlejosi po neišvaizdžia akmens plokštete. O šiandien A. Vivulskio gerbėjai, susiradę Raseose jo kapą, nustemba, pamatę antkapyje iškaltą užrašą... lenkų kalba. Bet ar tai svarbu tik savimi susirūpinusiems žmonėms...

Skyriuje „Motinos pasaulis“ lyg iš šilkinių žodžių nupintas mažutis šedevras „Mamos spinta“, kur bandoma prakalbinti daiktus, trapius kaip voratinkliai ir kvepiančius iš praeities bedugnių atsklindančiais nenusakomais kvepalais. Ir greta – „Pranas“. Skyrelis G. Mareckaitės dėdei Pranui Žižmarui, šeimos pasididžiavimui, tapusiam Vilniaus legenda ir Lietuvos didvyriu. Legenda su tragiska pabaiga ir ryškiai moralinė nuostata.

Nekeliu sau užduoties perpasakoti eseistinių novelių siužetus. Tik pasikartosiu: perskaitai vienu atokvėpiu ir susimąstai – kodėl taip yra? Knygoje nuobodžiai nevardijamos datos, įvykiai, faktai... Vilniaus atmintis įausta į panoraminį miesto gobeleną, o skaitytojas nejučia įsukamas į autorės išgyvenimą ir apmastytum verpetą. Atmintis – žmogiškosios esybės šerdis arba mums Dievo dovanotas stebuklas. Štai ir sugrįžtu prie to, nuo ko pradėjau. Prie *motto* knygos pradžioje: gyvenimas yra stebuklas.

12 Teatras

Savaitė teatre: šėlti, vaidinti, mokytis



Ketvirtus metus Nacionalinio Kauno dramos teatro organizuojamas edukacinis festivalis jaunimui „Nerk į teatrą“, vasario 10-14 dienomis vėl sukvietė jaunuosius scenos meno gerbėjus. 2013 metų pabaigoje Lietuvos kultūros ministerija festivali „Nerk į teatrą“ įvardijo kaip geriausiai parengtą ir įvykdytą vaikų ir jaumimo kultūrinės edukacijos projektą. Šis vardas įpareigojo nesustoti ir testi prasmingą darbą.

Festivalio sumanytojai ir toliau laikėsi idėjos su teikti jaunimui galimybę pažvelgti į teatrą iš kitos, užkulisinės, pusės, taigi mokiniai ir studentai turėjo progą ne tik stebėti spektaklį iš šalies, bet ir su profesionalu pagalba išbandyti savo jėgas vaidyboje.

Kuo traukia teatro gyvenimas ir ką tokis renginių duoda jaunimui? „Festivalio metu vienoje ar kitoje paskaitoje apsilankės jaunas žmogus atveilia duris į teatro užkulisius, į jo kūrybos paslaptis ir jau visiškai kitaip suvokia tą vyksmą, kurį mato scenoje“, – teigė Nacionalinio Kauno dramos teatro vadovas Egidijus Stancikas. Pasak jo, šis festivalis leidžia jaunam žmogui atrasti save kaip unikalį, idomią, talentingą asmenybę, atsakingai save ugdyti. „Nors teatre pilna jaunų žiūrovų, beveik kiekvienoje mokykloje vyksta teatro pamokos, bet mūsų susitikimas su mokyklų, gimnazijų pavaduotojais, kurie yra atsakingi už jaunų žmonių kūrybiškumo lavinimą, parodė, kad daug daugelyk vyksta formaliai. Atrodo, vis dar kai kam svar-

bu skaičiai, ataskaitos... Tačiau jaunam žmogui reiki ne primetamos kūrybinės raiškos, o natūralaus, labai individualaus vedimo į savęs pažinimą, savo kelio atradimą. Būtent į tokią kelionę jauną žmogų ir kviečia šis festivalis.“

Šiemet rengėjai daug dėmesio skyrė pradinių klasių moksleiviams, pasiūlydami aktorinio meistriškumo užsiėmimus-šėliones su Vytauto Didžiojo universiteto vaidybos studentais, scenos kalbos pratybas, taip pat ekskursiją po žiūrovui nematomas teatro erdvės. Vyresniųjų klasių moksleivai buvo kviečiami apsilti padus su charizmatiškuoju, ne vieną aktorių ir režisierių kartą išugdžiusiu režisieriumi Gyčiu Padegimu, atrasti žodžio galią su aktore ir pedagoge Jūrate Aniulyte, kuri atskleidė šio meno techniką bei paslaptis, išbandyti aktorių trenirą su VDU vaidybos studentais ir „Forumo teatro“ dirbtuvės su aktoriumi bei pedagogu Vytautu Gasiliūnu, raginančias scenoje atkurti realias jaunimo išgyvenimais pagrįstas situacijas, analizuoti ir drąsiai diskutuoti apie šiandieninio teatro tendencijas su NKDT teatrologe Silvija Čižaitė-Rudokienė, teatrologe Monika Jašinskaite ir režisieriumi Artūru Areima.

Bet kokio amžiaus teatro mylėtojai galėjo panardytis muzikos garsuose su multiinstrumentalistu Tomu Dobrovolskiu, taip pat praplėsti akiračių ir susipažinti su būsimųjų aktorių diplominiais spektakliais: Lietuvos muzikos ir teatro akademijos A. Čechovo „Trimis seserimis“ ir G. Boccaccio „Dekameronu“ bei pirmiesiems susipažinti su

interaktyviu teatro muziejumi. Ipusėjus festivaliu teatras persikėlė į netradicinę erdvę – „Žuvies aikies“ ir šokio teatro „Padi Dapi Fish“ šiuolaikinio šokio spektaklį „Akvariumai“ apie nepatogią temą stebėjo ne patogiose teatro kėdėse, o pro lango stiklą „Sofa Travel“ patalpose. Festivali vainikavo dar neįprastesnis renginys – „Pirma naktis teatre“ su spektakliu „Plėšikai“, žiūrovus sukvietusiu 23 val.

Vienas festivalio organizatorius, NKDT rinkodaros skyriaus vadovas Donatas Medzevičius šėlo ir „nardė“ kartu su jaunimu: „Manau, tiek jaunam, tiek vyresnio amžiaus žmogui verta dalyvauti tokiuose renginiuose, nes jie laužo mūsų nusistatymus, verčia išeiti už savo ribų, keisti poziciją, kurioje kiekvienas jaučiamės patogiai, išsilaisvinti. Žmogus iš kiekvieno užsiėmimo išmokęs ši tą naujo, pamatęs ir pajutęs save kitokioje aplinkoje. Tai – tikra vertė, nes šiandien daugelis yra abejingi, nutole nuo savo artimųjų, draugų. Tokie renginiai šildo ir kuria ryšį net ir tarp nepažįstamų žmonių, taigi galima tikėtis, kad jie paskatins suartēti ir su savaisiais.“

Taigi ne tik supažindinti su teatru, auginti intelektualų žiūrovą, bet ir išmokyti bendrauti bei draugauti – štai kokių gražių ir prasmingų užmojų jūroje visą savaitę „nardė“ Kauno jaunimas. O festivalis, garantavęs, kad „suskaldys žiemos ledus“, išties į miestą prišaukė pavasarį.

**Parengė Gabriele NAVIKAITĖ,
Eglė POŠKAITYTĖ
NKDT archyvo (Donato STANKEVIČIAUS)
nuotraukos**



Susitikime KNYGŲ MUGĖJE!

Šiemet savo skaitytojų ir bičiulių vėl mielai lauksime šurmuliuojančioje Vilniaus knygų mugėje. Mūsų stendą 5.A22 rasite penktajoje salėje, šalia LRT studijos. Savaitraštis „Nemunas“, leidykla „Kauko laiptai“ ir mūsų bičiuliai „Naujoji Romuva“ pasirengę bendrauti, dalytis mintimis ir idėjomis, pristatyti naujausius leidinius. Renginiuose dalyvaus redakcijos žmonės, knygų autorai, recenzentai.

Stende bus galima užsiprenumeruoti savaitraščių, įsigyti naujausiu ir anksčiau leistu knygų, pagrindinėmis temomis, kurių leidiniais.

ILGASIS PENKTADIENIS (VASARIO 21 d.)

10.00 val. Rašytojų kampas / LRT studija. Leidyklų „Kauko laiptai“ ir „Naujoji Romuva“ nauju poezijos knygų pristatymas. Dalyvauja Nerina Butnorius, „Naujosios Romuvos“ redaktorius Andrius Konickis, knygų autorai.

Jonas Kalinauskas „Mano sodo vagis“

Tryliktoji žinomo poeto, 2011 m. Poezijos pasaulio festivalio, 2013 m. Jotvingių premijos laureato knyga, patekusi į Metų poezijos knygos penketuką ir kūrybiškiausiai knygų dyviliuktu. Pagrindinė tema – kūniškai aštrai juntamas laikas, gyvybė ir jos nykimas, kaita, persimainant į naujas padalalus, tēsiant pokalbius su sielomis, nugalusiomis Pajevonio kapinaitėse. Siela yra nuolatinio polilogo laukas, kur gyviejai kalbasi su mirusiaisiais, laikinumą fiksuojantis žmogus – su jau praėjusiu savimi. Sodo nebéra, bet jo vagis – gyvas.

Diana Šarakauskaitė „Septyni gailestingumo darbai kūnui“

Žinomas poetės – postmodernios žemininkės – D. Šarakauskaitės, gyvenančios JAV, antroji eileraščių knyga. Tekstų visuma sukuria daugiasluoksnį patirčių lauką, savotišką apytakos ratą, kurio aorta yra skausminga tautos istorija ir išsaugota, bet egzilyje pamirštama kalba. Pastaroji tampa vertybų išlaikymo rezultatu, o „Septyni gailestingumo darbai kūnui“ įsimena kaip rinkinys, turintis galią „po mūsų oda eiti lažą“.

Sara Poisson „Gražūs daiktai“

Ketvirtoji žinomas rašytojos eileraščių knyga. S. Poisson poezijos pasaulyje itin originalus, savaip elitinis. Jai itin tiktū žinomas posakis, kad literatūra ne aprašinėja realybę, o ją kuria. Čia žaidžiamas sąskambialis, asociacijomis, netikėtais metaforų blyksniais, tačiau šis žaidimas nėra savitikslis. Dažniausiai juo išryškinamos dvasinės slinktys, psichologiniai, egzistenciniai ar estetiniai lūžiai, vienintelio gyvenimo dramatizmas.

Violeta Šoblianskaitė Alekса „margaLape“

Aštuntasis savitos kalbėsenos poetės poezijos rinkinys. Nevengiamai ironijos, netgi sarkazmo – tai būdinga V. Šoblianskaitės Alekса kūrybai. Autorė išlieka arti žemės, jos poeteinei prigimčiai būdinga demonstruoti sakyti su protėvių pasaulėjauta, savaip mitologizuojamomis patirtimis. „margaLape“ išsiskiria išlaisvinta, sumanai manipuliuojama eilėdara bei aštriomis psychologinėmis ižvalgomis.

Marija Macijauskienė „Atminties kontūras“

Asketiškos formos eileraščiai gimsta iš žvelgimo į gamtą, iš atminties ir krikščioniško jautrumo. Tai nuosaikūs bandymai esamame momente suprasti savo gyvenimo tarpsnius, savo vietą, sutaikyti būtaijų laiką. Šalia atsveriantis įsižiūrėjimas į gamtą tebėra it nepaliestas, egzistenciskai svarbus.

Viktoras Rudžianskas „Vienas“

Klajūno dvasia veda lyrinį subjektą nepatogiai

keliaus, paklaidina miražuose. Aštrūs vaizdiniai, fragmentuotas kalbėjimas kuria ir ištraukia į pasaulį, kuriame laikas grynina tai, kas amžina, tikra.

Gintautas Dabrišius „Upė Jekaterinai“

Dar vienas G. Dabrišiaus eileraščių rinkinys, kuriame vėl nekaltais paradoksaisiai klausiamasi, susiduriama su atsitiktinumu, nežinia, kurie keičia įgyvendinimą ir tikrovės suvokimo ribas. Iš kiekvieno puslapio žvelgia šypsantis autorius, tarsi jam nerūpėtų – ar mes dar stebimės, ar mes jau stebimės.

12.00 val. Konferencijų salė 5.5. Romualdo Rakausko knygos „Fotovi(t)ražai“ pristatymas. Dalyvauja autorius, menotyrininkas Tomas Pabedinskis, fotografas Algimantas Kunčius, rašytojas Vladas Bražiūnas, leidėjas Viktoras Rudžianskas.

Knygoje spausdinamos 2006-2012 m. savaitraštyje „Nemunas“ publikuotos fotografijos albumu apžvalgos, kurios ne kartą virsta eseistinė diskusija, nepastebimai nubrėžiančia netikėtus fotografių portretus ir atskleidžiančios R. Rakausko gebėjimą įsižiūrėti lyg pačiam spustelint fotoaparato mygtuką.

Po renginio autorius bendraus su mugės lankytojais.

13.00 val. Konferencijų salė 5.5. Jono Kalinausko poezijos knygos „Mano sodo vagis“ pristatymas. Dalyvauja autorius, Justinas Kubilius, Neringa Mikalauskienė, V. Rudžianskas.

SEKMADIENIS, ŠEIMOS DIENA (VASARIO 23 d.)

14.00 val. Konferencijų salė 5.5. Vlado Kalviačio novelių knygos „Stiklinė aguonų“ ir Petro Venclovo mažųjų romanų „Peržengti ribą. Sankirtos“ pristatymas. Dalyvauja autorai, V. Rudžianskas, Vidmantas Kiaušas.

Nuo 10 val. ryto ir po renginio stende 5.A22 Vladas Kalvaitis bendraus su skaitytojais.

Vladas Kalvaitis „Stiklinė aguonų“

Tradicinė maniera parašyti apsakymai – lyg pasipriešinimas sumaiščiai, pagrįstas gyveniminiška patirtimi. Kuriami mažieji pasakojimai, menantys skirtinges savimonės, skaudžių žmogų formuojančių patirčių istorijas, užpildomas nenuobodžiais, autentiškais veikėjų žvilgsniais ir gyvybinga kalba.

Petras Venclovas „Peržengti ribą“

Du naujus mažuosius Petro Venclovo romanus „Peržengti ribą. Sankirtos“ bei „Jauni ir nemirtingi“ sieja nerimas dėl asmenybės nuvertinimo, žmogiškųjų jausmų ignoravimo, susvetinėjimo ir abejingumo. Jie atrodo kaip reakcija į besiformuojančias vidines įtampas, su kuriomis „naujausiu laikų“ žmogui tenka susidurti. „Kas yra laisvė? – klaušia autorius. – Kiek šioje sąvokoje regimybės ir realumo? Koks atstumas tarp laisvės ir dvasinės bei fizinės prievertavos?“

„Nemuno“ informacija

Ispūdžiais apie praėjusį metų Vilniaus knygų mugė dalijasi Jonas DOVYDÉNAS (fotografas, JAV):

„Žmonių man galėtų būti mugėje ir mažiau, bet tai nesvarbu. O eilės prie kasų paskutinę mugės dieną man tiesiog nesuprantamas stebuklas, irodantis knygų, dievo/knygų viruso viešpatavimą Lietuvoje. Salės dar labiau sausakimšos. Prisipažinsiu, kad ir aš visą gyvenimą sergu knygų liga. Ir visai nenoriu gydytis, nors jų namuose turiu daugiau negu vietos lentynose, o gyvenime – laiko joms perskaityti.

Praėjusi mugė man tiesiog buvo stebuklinga. Vienas iš stebuklų, kuriam priešiškė beveik dešimties metų, tai Rašytojų sąjungos leidyklos stende šalia pirmųjų septynių tomų stovintis pasakinysis, aštuntasis, mano tévo Liudo Dovydėno rinkinių raštų tomas. Palyginus su leidyklos darbuotojų rūpesčiais man neteko daug prakaito išlieti, tačiau atrodė, kad nuo pečių nuslinko didelė našta.

Antras stebuklas – galiausiai radau didžiausią retenybę – L. Dovydėno knygą „Užrašai“, parašyta vokiečių okupacijos metais. Tai tévo sovietų okupacijos metų užrašai, kurie, žinoma, buvo labai nepalankūs Stalino atstovų viešpatavimui Lietuvoje per jų pirmą okupaciją. Ši knyga buvo lemiai priežastis, iššaukus iš tėvui Maskvos pasmerkimą. Knigos iliustratorius buvo gerai žinomas grafikas Petras Rauduvė. Padiliktas Lietuvoje jis turėjo daug bėdų dėl padarytos nuodėmės „pries liaudi“. Knygelę bukinistų stende pamačiau tiesiog prieš save.

Dar viena kupina laimės akimirka buvo, kai atvykę giminės iš Kauno atvežė dovaną – L. Dovydėno 1935 metais išleistą romaną „Ieškom gyvenimo draugo“. Kniga kietais viršeliais, daug skaityta, su anspaudu „2-o Ulanų pulko kareivių biblioteka“. Kadangi tévas 1927 m. buvo husaras, galima spėti, kad ta knyga buvo skaitoma vyru, kurie gerai žinojo rašytoją buvus vieną iš jų.“

Tarptautinėje Vilniaus knygų mugėje leidykla „Kalendorius“ pristato šias knygas:

Lietuvos vaikų pasakas. Pristatymas vyks Vaikų scenoje vasario 20 d., ketvirtadienį, 15 val. Dalyvauja jaunieji pasakų autoriai, jų mokytojai ir tėveliai. Su kūrėjais ir žiūrovais bendraus etnologė Gražina Kadžytė, LRT laidų vedėja Bernadeta Lukošiūtė (Teta Beta), leidėjai. Gros ir dainuos Nacionalinės M. K. Ciurlionio menų mokyklos moksleiviai.

Gintauto Genio istorinį romaną „Pagaunė medžioklė“ (pristatymas vasario 22 d. 14 val. 3.1 salėje). Dalyvauja autorius, vyriausiasis knygos redaktorius Kazys Požėra, istorijos daktarai Jonas Rekešius, Kazys Račkauskas, Aldona Vasiliauskienė, profesorius Libertas Klimka, žurnalistai ir leidėjai. Skaitovė – Lietuvos mokslų akademijos mokslininkų rūmų direktorė Aldona Daučiūnienė.

Elvinos Baužaitės knygą vaikams „Pasaulis po persiku“ (pristatymas vasario 23 d. 15 val. 5.2 salėje). Renginio vedėja ir skaitovė Almantė Šimkuviénė papasakos apie knygos autorę. Dalyvauja Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentas, fleitininkas Paulius Berukštis, skaitovas Andrius Gaučas, leidyklos direktorius Aurelijus Noruševičius, redaktorius Kazys Požėra, kurso draugai, studentai.

Kristijono Donelaičio „Metai“ pristatomi viša šeštadienį stende 5.A05. Dalyvauja idėjos autorius Kazys Požėra ir iliustracijų autorai Danigirė ir Rimgaudas Maleckai. Knygos leidyklos kainomis su dovanomis (priedas – Lietuvos pašto ženklas).

14 Vilniaus langas

Andrius JAKUČIŪNAS

Natūralus apšvietimas

Visa praėjusi savaitė buvo pažymėta švenčių, – kvailos, *akropolinės* meilės dienos, kurią, netgi šiurkščiai nusižengdamas lietuvių kalbos normoms, papras tai tituluoju „liaulių valentinke“, ir Lietuvos valstybingumo atkūrimo dienos, ištinkančios vasario 16-ąją, – laukimo ir šventimo, gal todėl galvoje nesifisavo joks kultūros renginys, išskyrus Kauno fotografijos galerijoje vykusį Romualdo Rakausko „Foto vi(t)ražų“ pristatymą, kuriame teko apsilankyt (bet nesiaplėtosiu, – čia jau man nepavaldi laikinosios sostinės naujiena). Na, pro ausis neprasprūdo ir pikantiškas faktas, jog Nacionalinės premijos, kitaip nei anksčiausiais metais, kai ceremonija vykdavo Vasario 16-ąją, minint nepriklausomybės dieną, šventinių renginių tinklelyje nelikus vietus, šiemet įteiktos Valentino dieną, tarytum parodant, kad pastaraisiais metais stebimas tam tikras šių dviejų datų liejimasis į vieną šventę (ar „šventę“), palaikomas ir valstybiniu lygmeniu.

Galbūt netoli laikai, kai laureatus šampaniuku girdys pats Kupidonas, o darbščioji Austėja (čia jums ne šaltas preidentės rankos paspaudimas!) pasiūlys jaukiame kambarėlyje drauge pakopinėti meduciō?

(Kad nepaliktume ir to menko tarpo tarp dviejų švenčių, vasario 15-ąją gal net vertėtu simboliskai paminėti, pavyzdžiu, 2413-ąias Sokrato nudaigojimo metines arba, gerbiant vietines realijas, prisiminėti, jog (remiuosi Vikipedijos duomenimis) 1998-ųjų vasario 15-ąją Širvintų rajono Draučių kaimo gyventojas Leonardas Zavistonovičius iššaudė beveik visą kaimą: savo kaimynus ir jų svečius?)

Tačiau ar tikrai šių dviejų švenčių sandūra yra tokia kvaila ir beprasmė, kaip gali pasirodyti iš pradžių?

Netiesiogiai ši klausimą aptaria ižūliai dviprasmiška (siame kontekste – *dvisvētiška*, t. y. šiek tiek susijusi su abiejų švenčių turiniu) Vinco Kisarauskio (1934–1988) paroda, vasario 17 d. atidaryta galerijoje „Akademija“. Menininko, kuriam šiemet būtų suakė aštuoniadesimt, darbuose skleidžiasi ir kūno tema (nors, anot Ramintos Jurėnaitės, darbai nėra erotiški), ir keliami sovietiniams režimui nepatogūs klausimai, jie spinduliuoja tvirtą, – betgi ne ižūliai rezistentišką, kaip kai kas galbūt norėtų manyti – laisvęs, nepaklusnumo dvasią, derančią prie Vasario 16-osios esmės. Tai – glumina.

Nuojauta bus neapgavusi – parodos rengėjai patvirtina, kad to ir siekė.

Anot Vaidilutės Brazauskaitės-L., „eksponuojami paveikslai beveik nerodyti parodose, jų tematika tiesiog kažkada buvo nepatogi, neformatinė, tai „prie-

blandos valandų“ pasaulis (darbai iš ciklų „Brutalūsis“, „Figūros figūrose“, „Išprievertavimas“), kupinas tiek pirminio, nepagražinto erotizmo, brutalij, insininktyvių pojūcių, o kartais ir agresijos. Apnuogintas kūnas – kartu ir apnuogintos sielos metafora, „atspindys“ ne tik trokštančios, aistros genamos, bet ir palaužtos, aplinkybių ar sistemos išprievertautos sielos atspindys, priekaištasis pasaulyui, kai žmogus balansuoja tarsi ant ribos, skiriančios paradinę, gal ir dirbtinai idealizuotą gyvenimo pusę, ir tą, kuri slepiasi už uždarų durų, pasamonėje, kai ateina prieblandoms valandoms, kai naktis yra kupina ne tik goslaus laukimo, bet ir nepamatuojamo sielos, širdies skausmo, kupina gailesčio, kad nesiprieseinu viską iš anksto lemiāniomis aplinkybių duotybėms.“

„Jau ne vienus metus brendo mintis parodysti nemazą kūrybos dalį sudarančius, tačiau viesajame diskurse mažiau žinomas kūriniai – kūno, erotikos temų gvildenančius paveikslus, ši tema turi ryškų slėpimo ar slaptumo aspektą. Galėčiau banalai pajudokauti, kad sovietmečiu seksu nebuvo, t. y. kad ši tema buvo viena iš ypač „netinkamų“, bet nenorėčiau visko suvesti į erotiką ar sovietmetį – išprievertavimai tiek fizine, tiek moraline prasme aktualūs visuomet, tuo labiau kad mama vis primena – jie ir buvo sukurti, turint omenyje politinį aspektą. Atidžiau pažiūrėję ir savo laiko patamsiuose jų pakankamai rasime, kaip ir pokalbių apie rimtus dalykus. Dviese. Kai kalba kūnai“, – rašo tapytojo duktė, taip pat menininkė Aistė Kisarauskaitė.

Ar tai, kad darbai konceptualiai eksponuojami natūraliai apšvieti (tai žiemos viduryje dažniausiai reiškia priebländą, tamsą), yra aliuzija į kūniškuosis slėpinius, tradiciškai siejamus su tamsa, – kaip ir kokakola, jei jos būtų buvę atidarymo metu (Aistė pažadėjo, kad ateityje tikrai nepamirš jos parūpinti), būtų galėjusi simbolizuoti nūdienos laisvę, kurios tarsi neberekia išsikovoti ir saugoti, nes jis egzistuoja, ir niekas jos neatims?

„Venecijos bienalėje, vaikštiadama po prikritusius lapų, atidarytais stoglangiais paviljonais, išleidusius į belaikės baltais ekspozicines erdves aplinkinį pasauly, maščiau, kaip tai būtų galima padaryti Lietuvoje. Nes pravirias langas žiemą čia reiškia išleisti balą stingantį šaltį, nuo kurio slepiasi visa gyvybė, išleisti naikinančią stichiją. Žiemą Lietuvoje tamsu, mano tėtis Vincas Kisarauskas stengdavosi išnaudoti, o mama Saulė Kisarauskienė tebegaudo kiekvieną šviesesnę valandą tapybai. Nuolat laukiame ilgėjančių dienų, stebėdami dangų. Tos kartos tapytojai niekad netapė prie



Darbas iš parodos „Prieblandoms valandos“.

elektros apšvietimo, priimdami spalvos ir natūralios šviesos egzistavimą kartu kaip aksiomą. Ši paroda gime iš noro į lietuvišką baltaji kubą išleisti aplinkinio pasaulio, ir jei tai prieblaunda, tamsa, kodėl to nepatirti parodoje, paliekant paveikslus natūraliai gyventi, kaip jie gyveno tapytojo dirbtuvėje?“

Anot Aistės, rengiant parodą norėta ne tiek paminti reikšmingą jubiliejų, kiek priminti, kad net jei menininko ir seniai nėra tarp mūsų, jo kūryba, paveikslai ir toliau „gyvena savo gyvenimą“. „Paveikslai, kūriniai gyvena, jie, saugomi V. Kisarauskos dirbtuvėje, tyliai laukia naujų parodų, o kabantys mūsų namuose yra natūraliai susikloščiusios gyvenamos aplinkos dalis. Šie paveikslai tiesiog yra šalia. Rytę jų paviršiumi praslysta pirmi šviesos blyksniai, dieną šviesa tolygiai apšviečia visą jų paviršių, vakarop, kai ateina prieblandoms valanda – vėl kitaip pamato- me darbų spalvas, figūras bei linijas, o naktį paveikslai „ištirpsta“ tamsoje.“

Kažką panašaus siekta atskleisti ir galerijoje, nors itin smalsiam lankytojui, be abejø, elektros šviesą užžiebti bus leista. Tik – ar reikia?

„Galerijų, muziejų salėse paveikslai gyvena labai „viešą“, „paradinį“ gyvenimą, juos apšviečia dirbtinė šviesa, iluminacija, halogenai, dirbtinis apšvietimas kardinaliai keičia kūrinio tapatybę, spalvos tam-pa visai kitokios, santykiai, niuansai, akcentai keičiasi, niveliuojasi arba, atvirkšciai, tampa labai nena-tūralūs, dramatiški, dirbtiniai, o gal net arogantiški...“

A. Kisarauskaitė tekstinėje impresijoje užsiminė, kad paveikslai buvo kuriami esant natūraliam apšvietimui, godžiai gaudant kiekvieną šviesos blyksni, šypsni. „Taip, vasara, pavasarį, ankstyvą rudenį natūralios šviesos pakanka, bet tokiu metu kaip dabar (vasario ar kovo mėnesiais) jauciamas jos stygius, todėl pabandėme, eksponuodami paveikslus tik prie natūralaus apšvietimo, pajusti, kaip jie buvo sukurti, kokios spalvos, potėpiai ryškėjo, o gal keitėsi, nyko natūralioje dienos tékmėje, nuo ryto iki vakaro“, – sako V. Brazauskaitė-L.

Tikriausiai nebus labai blogai, jei bandysime jos žodžius interpretuoti šiek tiek laisviau, pritaikydami apsakyti nelabai sudėtingą susipainiojusių švenčių prasmės šifrą, ir užduoti klausimą (tai būtų ir tema pamastyt): ar kartais nereikėtų pabandyti ir Vasario 16-ąją patirti ir palypti be „iluminacijų“, „halogenų“, apskritai be jokio „dirbtinio apšvietimo“? O gal ir Valentinas – be plastmasinių *falo*-*sirdelinų* dekoracijų, be *rūžavų* ausycių ir subinyčių, – tiesiog dvieše lovoje, – puikus?



Poezijos pavasario rengnyje. 1989 m.

Romualdas RAKAUSKAS

Iš spaudai rengiamo albumo

Triveidė knyga

Rašytojas Kęstutis Navakas

Kūryba yra tam tikras žaidimas, per kurį patiri visą pasaulį, per kurį realizuoji dalykus, kurie tave sprogdina iš vidaus. Nesiūlau labai rimtai žiūrėti į kūrybą ir literatūrą. Žvelkit kaip i žaidimą, bet žaiskit rimtai.

Kas mano parašyta – vienu prisėdimu. Parašes nebetaisau ir net neskaitau. Méginau „išnešioti“ idėjas, bet, kad galėčiau užrašyti, vis tiek turiu sulaukti žiežirbos. Man viskas įvyksta žaibiškai; pagaunu vaizdą kaip fotoaparatas.



1992 m.



2013 m.

16 Mozaika

Lietuviška opera: heroika ar erotika?

Artejant Onutės Narbutaitės operos „Kornetas“ premjerai Lietuvos nacionaliniame operos ir baletų teatre, apie naujajį kūrinį atskleidžiama vis daugiau įdomių detalių. Režisierius Gintaras Varnas teigia, kad ši labai poetiška opera vis dėlto yra apie jaunystę ir apie pirmą lemingą jaunojo Korneto meilės patirtį. Savo ruožtu kompozitorė O. Narbutaitė sako, kad jos „Kornetas“ lietuviškų operų panoramaje galbūt išsiskirs tuo, jog čia ne tik siužete kalbama „apie meilę“, bet ir pats jausmas skamba muzikoje – įgarsinta maždaug 15 minucių trukmės meilės scena.

„Tai opera apie ilgesi, visų pirma – meilės ilgesi. Nereali, idealistiška, sapnuojama meilė ir jos išspūdymas tikrovėje, lemiantis žūtį. Kurdama II veiksmę dominuojančią poetišką erotišką atmosferą siekiau, kad tai nebūtų pasakojimas „apie meilę“, o tiesiog „meilė“ ir jos virpesiai. Svelni ir leminga Eroso pergalė labai daug priklauso nuo solistų perteikimo, bet pirmiausia tai turi skambeti pačioje muzikoje“, – sako O. Narbutaitė.

Jei pažvelgtume į lietuviškos operos raidą, pamatyume, kad tolį gražu ne meilės ir juo labiau ne erotiniai motyvai daugiausia domino kompozitorius. Populiarių Vytauto Klovos „Pilėnų“ ir daugelio kitų lietuviškų operų dėmesio centre – įvairiai perteikiamų herojiški arba istoriniai motyvai. Pavyzdžiu, iki „Pilėnų“ bene populiariausia lietuviška opera buvo Jurgio Karnavičiaus „Gražinė“ (1933) pasakoja apie legendinę kunigaikštienę Gražiną, kuri kaip nežinomas šarvuotas riteris išvedė kariuomenę į mūšį su kryžiuociais ir žuvo. kita žinomesnė opera buvo Balio Dvariono „Dalia“. Jos pagrindinė veikėja myli neturtingą Jurgelį, bet kūrinio esmė yra tuo metu aktuali (opera pastatyta 1959 m.) klasių kova. Pagaliau mūsų laikais, 2003 m., sukurta Broniaus Kutavičiaus ope-

Režisierius Gintaras Varnas „Korneto“ repeticijoje.



ra „Ugnis ir tikėjimas“ skirta Mindaugo karūnavimo sukakčiai paminėti. Ir nors to paties B. Kutavičiaus „Lokys“ (2000) jokiais herojiniais motyvais nepasisžymi, veiksmo vieta – gūdus dvaras XIX a. Žemaitijoje, bet meilės subtilumą ir šioje operoje nerasisime.

Vis dėlto lietuviškų operų apie meilę būta. Du ryškūs pavyzdžiai – Eduardo Balsio „Kelionė į Tilžę“ ir Vytauto Barkausko „Legenda apie meilę“, pastatytos OBT 1980 ir 1975 m. Tačiau ar šiandien jas prisimename? Visuotinėje sąmonėje savoka „lietuviška opera“ siejama su iki šiol patriotiškumo ikona laikomais „Pilėnais“ (nors jų premjera įvyko dar seniau, 1956 m.).

Naujosios operos „Kornetas“ poetinę erotizmo atmosferą lėmė ir siužeto pasirinkimas. Veikalо literatūrinis pagrindas – Rainerio Maria Rilke's „Sakmė apie korneto Kristupo Rilkės meilę ir mirtį“, išleista pačioje praeito amžiaus pradžioje, 1906 m., ir įsilięjusi į to meto estetinę bundancio erotizmo vaizdavimo mene (secesijos) srove.



Eglė Šidlauskaite (Grafienė) ir Mindaugas Zimkus (Kornetas).

„Tai opera apie labai jauno žmogaus atėjimą į susaugusiuju pasaulį su visomis savo baimėmis ir kompleksais, erotonėmis svajonėmis, nostalgija ir ilgesiu, – sako operos režisierius G. Varnas. – Herojus patiria vieną meilės naktį, ir ši jį pražudo. Tai opera apie iniciaciją – berniukas tampa vyru, ir tai jam kainuoja gyvybę.“

Tačiau „Kornetas“ néra realistinis kūrinys. Pasak G. Varno, „poetinės impresijos susipina į audinių – savotišką didžiulį išplėstą dviejų valandų eiléraštį, dar turintį ir muziką, kuri yra šio didžiulio eiléraščio kraujas.“

O. Narbutaitės operos „Kornetas“ premjera LNOBT – vasario 21 ir 22 d. Trečasis spektaklis – kovo 29 d. Pastatymo muzikos vadovas Robertas Šervenikas, dirigentas Julius Geniušas, scenografė Medilė Šiaulytytė, vaizdo projekcijų autorius Jurgis Sakauskas, choreografė Elita Bukovska (Latvija). Pagrindinius vaidmenis kuria Tomas Pavilionis ir Mindaugas Zimkus (Kornetas), Eglė Šidlauskaite ir Jovita Vaškevičiūtė (Grafienė, Markizas), Gunta Gelgotė (Sapnų mergaitė), taip pat dainuojas Laura Zigmantaitė, Vilija Mikštaitė, Raimundas Juzuitis, Jonas Sakauskas, Eugenijus Chrebtovas, Tadas Girininkas, Rafaailas Karpis, Regina Šilinskaitė, Liudas Norvaišas ir kiti solistai.

„Nemuno“ informacija
Martyno ALEKSOS nuotraukos

Kai svarbiausia tyliai sau kurti

Atkelta iš 5 p.

Tiesą sakant, nuoširdžiai šilumą skeidžia ir G. Tadausko paveikslai, ir tai greičiausiai bus pagrindinė šio menininkų dueto jungtis. Jokių triukšmingų ambicijų, karjeros ar dėmesio siekimo, o tik tyliai sau dirbtai, kas teikia palaimą, lengvas mintis, kūrybinę satisfakciją. Iš savo darbo pragyventi iš nieko nereikalaujančių ir nesiskundžiant, džiaugtis, kad gali daryti tai, ką darai, kad gyveni taip, kaip gyveni, – tokie žodžiai ateina pažinus abu menininkus.

Tiesa, G. Tadausko kelias į dailę buvo kiek kitoks, nei jau vaikystėje šią kryptį pasirinkusios S. Žuklienės, kuri mokėsi J. Naujalo meno mokykloje, vėliau – tuomečiame S. Žuko technikume, po jo – Dailės akademijoje.

Prieš kokius penkiolika metų G. Tadauskas buvo verslininkas, vaikystės svajone tapti dailininku užkausės kaip kokį „sekretą“. Tačiau taip susiklostė, kad verslas G. Tadauską atvedė prie tokios duobės, kai tariama: „Būti ar nebūti“, o atsakymas ne visada būna pozityvus. Tačiau viską išsprendė G. Tadausko nukopijuota pas draugus kabėjusi ikona. Ir šioje parodoje „Tulpės“ sanatorijoje visi dailininko paveikslai nutapyti archajine ikonų tapymo technika, tik juose ne madonos ar šventųjų gyvenimai, o pasaulietiniai, ro-

mantizuoti, idiliški vaizdai, kurių svarbiausias dėmuo – kuplios, kiaušinio formą primenančios lapojos medis. Savo parodą autorius ir pavadinio „Gyvybės medžiu“. „Man juodos nevilties dienomis atsisiesti padėjo medis, kurį matydavau pro balkoną, – dabar prisimindamas sunkų laikotarpį dailininkas šypsosi. – Gylyje tvirtai iššikabinės šaknimis, jis mesdavo lapus, prakentėdavo šaltį ir darganas. Ištveriau ir aš, supratęs, kad nieko nebuvo be reikalo.“

Taigi du šiaip jau skirtinė stilistika kuriantys me-

nininkai (G. Tadausko – puošni, svajingų siužetų tapyba, S. Žuklienės – ornamentuoti, ažūriški, tačiau išlaikantys minimalistinę estetiką, mažakalbiai kūriniai) šioje parodoje suskamba kaip jau nenuneigiamas pavasaris – išėjusi iš „Tulpės“ sanatorijos matau tykių sau tekantį Nemuną, jis nerėkia, kad visai nesenai jo mintys buvo sustingusios ir niekas jam nepadėjo, aplink aptūpę šeši, septyni ar net devyni katinai nesiskundžia, kad per šalcius tupėjo po perdengimo plokštė ir net bijojo išlisti, kažkur medyje skraidžioja didžioji zylė, ir ją aiškiai girdi – regis, paprasta ir gražu, niekas neužkrauna savo naštost, džiaugiasi gyvenimu, kurį tie siog gyvena.

Réjaus ČEMOLONSKO nuotraukos





Chuliganai su smokingais.

KINO KALENDORIUS

Gediminas JANKAUSKAS

1964-ieji: bitlai užkariauja Ameriką ir kiną

Pirmą kartą žodį „bitlas“ išgirdau būdamas dvylikos. Ne todėl, kad jau tada (1970-aisiais) būčiau klausęs anuomet tik slopinamomis užsienio radijo bangomis pasiekiamą roko muziką ar drauge su bendraminčiais (kaip tai darė Raimundo Banionio vaikai iš „Amerikos“ viešbučio) rašyčiau laiškus Liuksemburgo radijui su prašymu atsiusti į Kauną naujausią „Rolingų“ plokštelię – tokiems drąsiems žygiams buvau dar per mažas. Užtai Arūno Žebriūno „Gražuolę“ mačiau net keletą kartų. Man ir dabar šis filmas labai patinka. Retsykiai jį pasižiūriu su didžiausiu malonumu, kad vėl pajusčiau jaudulį dėl vaikystėje kartu su filmo herojais patirtų rimtų dramų arba nuoširdžiai nusiypsočiau kai kuriose scenose. Pavyzdžiui, kai į naują namą kartu su tévais atsikrausčiusio bernuko viena kiemo mergaitė be užuolankų klausia: „Kas tu tokis – bitlas ar pionierius?“

Kai Lietuvoje buvo filmuojama „Gražuolę“ (1968 m.), chuliganiško ketvertuko iš Liverpilio „The Beatles“ šlovė jau skambėjo abiejose Atlanto pusėse. Užsienio žiniasklaida linksniavo naujadarą „bitlomaniją“, o pas mus spaudoje jei ir prasprūsdavo koks nors šio reiškinio komentaras, tai būtinai su pasišaipymais apie degraduojančius Vakarus, einančius iš proto dėl kažkokiu „Vabalų“.

Dar ilgai mums teko laukti pirmųjų oficialiai Sovietų Sajungoje išleistų „The Beatles“ albumų, o jų vaidybinių filmų „Sunkios dienos vakaras“ pamatėme tik atgimusioje Lietuvoje „Snobokine“. Bitlams šis kino debiutas sutapo su pirmomis gastrolėmis Amerikoje, įvykusiomis lygiai prieš 50 metų.

Ant permainų bangos

Pokario Anglijos gyvenime įvyko labai daug permainų. Politikų paskelbtos „visuotinės gerovės valstybės“ pasiekimai plėtėsi beveik visose srityse. Ūpač dideli pasikeitimai politinėje, socialinėje ir kultūros sferose vyko antroje šeštojo dešimtmecio pusėje, kai asketišką gyvenimo būdą pakeitė visiškai priešingas šūkis: „Mes niekada taip gerai negyvenome!“ Britų kultūroje tai reiškė dar ir posūkį į tikrų gyvenimo problemų nagrinėjimą. Literatūroje išivyravo „virtuvėnės kriauklės“ kūryba (rašytojai stengėsi realybę vaizduoti be pagražinimų), teatre kartu su Johno Osborne'o spektakliu „Atsigrėžk rūstybė-

je“ viršų paėmė vadinamieji „jaunieji iþpykusieji“ (taip spektaklio autorius pavadino vienas teatro kritikas), o britų kiną iš krizės išvedė jaunųjų dokumentininkų filmai. Atsigavo ir muzika. Naują pakilimą išgyveno vyresnės kartos kompozitoriai (ypač Williams Waltonas), pasaulio koncertų salėse vis dažniau buvo atliekamos Benjamingo Britteno operos ir simfoniniai kūriniai. Tapo madinga mokyklose steigti savus muzikinius orkestrus. Plėtėsi muzikos festivaliai (čia madas diktavo dar 1947 m. iškurtas Edinburgo festivalis). Muzika jau nebuvo tik elitui priklaujantis menas.

Tad nieko nuostabaus, kad tada ant šios ban-



Ringo su magišku žiedu.

gos iškilo 1960 m. Liverpulyje įkurta britų roko grupė „The Beatles“. Pradėjė nuo amerikietiško roko pamėgdžiojimo bitlai greitai surado savo manierą (kritikai netrukus ją praminė „mersisai-diniu skambėjimu“ pagal grafystės Merseyside, kuriai priklausė Liverpolis, pavadinimą). Ši savo stilų šaunusis ketvertas trejus metus šifavo gimtojo miesto klube „Cavern“, kurio anksčioje scenelėje buvo daug improvizuojama ir gyvai bendraujama su publika. Čia susiformavo visų keturių muzikantų – Johno Lenono, Paulo McCartney'o, George'o Harrisono ir Ringo Starro – individualybės.

Startui į platesnes erdves pasirengta puikiai. Nors pirmoji išvyka į užsienį nebuvo sekminga (iš Hamburgo bitlai net deportuoti nebaigus numatyto turo), Švedijoje jie tapo tikromis žvaigždėmis. Muzikantai prisipažino pirmą kartą savo populiarumo mastą suvokę tada, kai juos 1963 m. po gastrolių Švedijoje Londono oro uoste pasitiko milžiniška gerbėjų minia, kantriai savo dievukų laukusi per smarkų lietu. O kai jau 1964-ųjų pradžioje JAV muzikinių hitų topuose bitlų daina „I Want to Hold Your Hand“ per trumpą laiką iš 83 vienos pakilo iki pirmojo trejeto, Amerikos dirva „Vabalų“ invazijai buvo parengta. Vasario 7-ąją „The Beatles“ pradėjo pirmajį gastrolių turą Jungtinėse Valstijose. Liepos 6-ąją Didžiosios Britanijos ekranuose pasirodė pirmas ketverto vaidybinių filmas „Sunkios dienos vakaras“. Tuoj pat išleista ir plokšteli su filme skambančiomis dainomis.

Nukelta i 18 p.



1964-ieji: bitlai užkariauja Ameriką ir kiną

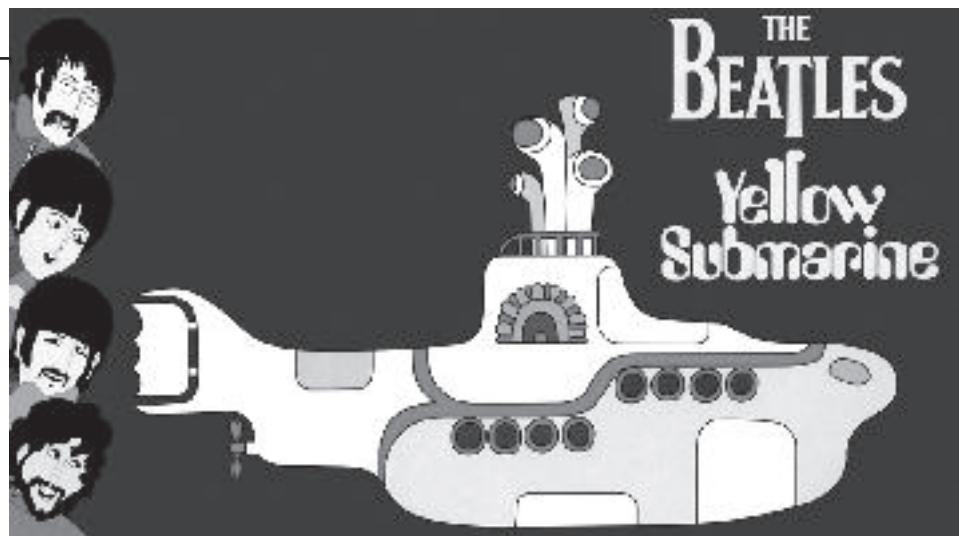
Atkelta iš 17 p.

Drauge ir kine

Per aštuonias savaites nufilmuotas „Sunkios dienos vakaras“ net buvo nominuotas dvim „Oskarams“ – už geriausią scenarijų ir muziką. Filme nuskambėjo dyvylka dainų. Bitlai, žinoma, čia vaidino patys save, o nesudėtingą siužetą sudarė virtinė nuotykių, kurie lydi iš Liverpilio į Londoną dalyvauti televizijos laidoje išsiruošusį linksmajį kvartetą. Veiksmas trunka tik vieną dieną. Humoro nestokojantiems vaikinams tenka slapstytis nuo egzaltuotų gerbėjų, o Paului – dar ir rūpintis savo seneliu. Piktokomis satyriškėmis komedijomis išgarsėjęs režisierius Richardas Lesteris ir šiame filme laisvai naudoja si burleskos ir bufonados tradicijomis, nevengia absurdžių situacijų. Iš ekrano dažnai sklinda jokių rėmų nepripažstanti anarchiška dvasia. Žodžiu, tai tikra dovana jaunystės dar ne pamiršusiems „bitlomanams“.

Panaši ir antra šio kolektyvo komedija „Gelbékite!“ (1965 m.). Tai spalvotas filmas, kurio esminiai įvykiai susiję su slaptai Kali sekta priklausančiu žiedu, atsitiktinai atsidūrusiu ant Ringo piršto. Pagal sektantų paprocius žmogus, kuris jį turi, privalo būti paaukotas Tamsos karalienė. Aišku, tokia perspektiva Ringo visai nedžiugina, tačiau nusimauti nuo piršto magiško žiedo neįmanoma. Niekuo negali padėti net policija. Paslaptį netrukus paaiškina iš sektantų įtakos ištūkusi mergina Ahmė. Ji sako, kad žiedas niekada neužvaldys drąsaus žmogaus, vadinas, Ringo turėtų tapti gerokai narsesnis, jei nori pakiesti savo lemči. Vėliau nutinka daug fantastiškų įvykių (Paulas, atsitiktinai paragavęs stebuklingo eliksyro, kuriam laikui net pavirsta liliputu), bet viskas, kaip ir reikėjo tikėtis, baigiasi laimingai.

Trečią kartą legendinį ketvertą žiūrovai galėjo pamatyti... animacinėje fantazijoje „Geltonas povandeninis laivas“ (1968 m., režisierius George'as Dunningas). Cia piešti bitlai pasakų šalyje privalo pasipriešinti fantastiškiems Mėlyniesiems pikčiurnoms, kurie užšaldė visą Vienišų širdžių orkestro ansamblį. Kartu su naršiu vaikinu Fredu bitlai turi įveikti net keturias jūras – Laiko, Mokslo, Monstrų ir Skylių. Animatorių komandai vadovavęs vokiečių dailininkas Heinzas Edelmannas sugebėjo sukurti išradinę siurrealistinę pasaulį, trykštanti fantazija ir ryškiomis spalvomis. Ne kartą viešomis akcijomis parėmė kovotojus už taiką, bitlai ir šiame filme pademonstruoja neatremiamą ginklą, įvei-



Geltonas povandeninis laivas.



Kareivis Johnas.

kiantį bet kokius karos kurstytojus: tikras malonusas matyti, kai visokio plauko pasakiški pikatadariai sprunka į pašalius, išbaidyti dainos „All You Need Is Love“. Finale šio šventinio karnavalavo dalyviai trumpam pasirodo jau ne pieštuse, o filmuotuose kadruose: iš Peperlendo bitlai grįžta ne tik gyvi sveiki, bet ir su šią fantastinę kelionę primenančiais suvenyrais – geltono povandeninio laivo motoru, Skylių jūros dailele ir nedideliu gabalėliu meilės.

Pasuko skirtingais keliais

„The Beatles“ gerbėjai žino, kad jų mylimiausia grupė 1970 m. oficialiai paskelbė baigianti bendrą karjerą. Kad skilimo procesai prasidėjo šiek tiek anksciau, liudija bitlų darbai kine. Pirmaisiai solo partiją čia atliko Johnas, 1967-aisiais nusifilmavęs dar vienoje R. Lesterio komedijoje „Kaip aš laimėjau karą“, pasakojančioje, kaip 1939 m. spaļų civilių rezervistų būrys siunciamas į Šiaurės Afriką su labai rimta misija... dykumoje netoli oazės įrengti kriketo aikštelių nuobodžiavantiems karininkams. Nuo 1968 iki 1972 m. Johnas padėjo žmonai Yoko Ono kurti avangardinus filmus, įkvėptus Andy Warholo siurrealistinių koliažų (du tokius opusus – „Laisvę“ ir „Muse“ – 2011 m. matėme tarptautiniame Kauno kino festivalyje). Sėkmingą aktoriaus karjerą padarė Ringo. Jis debiutavo nedideliu vaidmeniu amerikietiškus filmus parodijavusiam „Saldainiuke“ (1968 m.), kuriame netrūko ir pikantiškos erotikos, ir sentimentalios romantikos, ir pašaipaus humoros. Kur kas įdomesnis vaidmuo jam teko komedijoje „Stebukladaris“ (1969 m.), kuriame „sumautas būgnininkas“ (taip kartą įpynes draugą pavadinio Paulas) suvaidino benamį našlaitį, kurį sumanė įsūnyti ir padaryti milžiniško turto paveldėtoju ekscentriškas milijonierius. Darbas šalia patyrusio komiko Peterio Sellerso buvo puiki kūrybinė praktika, pravertusi tolesnėje Ringo kino karjeroje. Jam teko vaidinti labai ryškius personažus – meksikiečių bandito broli itališkame vesterne „Akłasis“ (1970 m.), stebukladarį Merliną muzikiniame siaubo filme „Drakulos sūnus“ (1974 m.), Romos popiežių

(kažkodėl pasipuošusį kino juostą girlandomis!) Keno Russello fantazijoje „Listomanija“ (1975 m.), net urvinį žmogų (1981 m.). Paulas skaudžiai išgyveno „The Beatles“ iširimą. Nuo depresijos išgelbėjo naujos kompozicijos ansambliu „Wings“ (1971-1980 m.) ir dainos filmams (titulinė filmo apie Džeimsą Bondą „Gyvenk ir leisk mirti“ daina 1974 m. net buvo nominuota „Oskarui“). Savo keliu nuėjo ir solo gitara grupėje grojes George'as. Anksti susidomėjės Ryti šalių kultūra ir filosofija (net priėmės hinduizmo krikštą) ir aktyviai dalyvavęs tarptautinės Krišnos sąmonės draugijos veikloje) jis savo pavyzdžiu ir darbais prisidėjo prie krišnaitų judėjimo populiarinimo. Kai 1980-ųjų groudį buvo nušautas Johnas, George'as jo atminimui paraše dainą „All Those Years Ago“, kurios išrašymas vėl sujungė draugėn likusius „The Beatles“ narius. „George'o „gyvenimas materialiame pasaulyje“ (taip buvo pavadinta jo 1973 m. plokštelė) nutrūko 2001 m. lapkričio 29 d., o pelenai išbarstyti virš Gango upės. George'o artimieji liūdną žinią pakomentavo šiai žodžiai: „Jis paliko siją pasauly taip, kaip gyveno – galvodamas apie Dievą, nebijdamas mirties, susitaikęs su savimi, apsuptas artimųjų ir draugų. Palaukti gali viskas, išskyrus Dievo paieškas ir meilę vienų kitiems.“



Popiežius Ringo.

Namų kino kolekcija

Gediminas JANKAUSKAS

„Prometėjas“

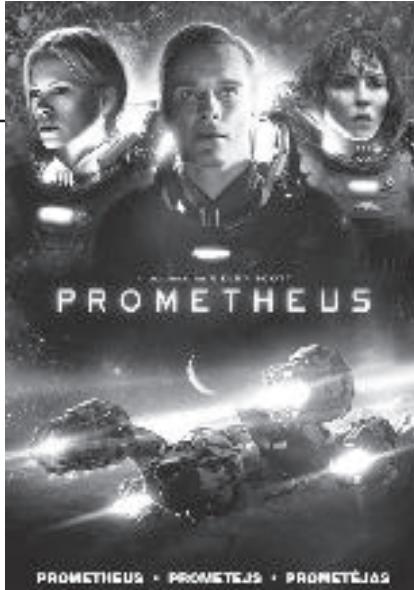
Iš pavadinimo gali pasirodyti, kad „Prometėjas“ yra dar viena istorija, kurią moderniomis technologijomis apsiginklavę filmų kūrėjai dabar štampuoja pagal senovės mitologijos vadovelių legendas. Bet ši asociacija labai apgaullinga, nes britų režisierius Ridley Scotto filmas su tokia literatūra neturi nieko bendra. „Prometėjas“ – tai kosminis erdvėlaivis, kuriuo astronautai su specialia misija išvyksta į tolimoje galaktikoje esančią Dzetas sistemą.

I pavojingą kelionę mokslininkai ir astronautai išsirengė, kai išsifravo daugiau nei prieš dešimtis tūkstančių metų rašytas egiptiečių, babiloniečių, ma-

jų ir šumerų piktogramas. Senosios civilizacijos paliko keistų piešinių, kuriuose žmones primenancios milžiniškos figūros pirštu rodo į kosmosą, kur, kaip dabar suprantą mokslininkai, yra nežinoma galaktika su Saule ir gyvybei tinkančia planeta.

Ši ekspedicija baigsis toje vietoje, kur prasidėjo R. Scotto „Svetimo“ (1979 m.) īvykiai.

Fantastams darosi vis sunkiau kuo nors nustebinti. „Prometėjo“ kūrėjams tai, regis, pavyko. Jau pirmoje filme scenoje pateikiama „alternatyvi“ gyvybės Žemėje atsiradimo versija. Išblyškės vyriškos lyties humanoidas (matyt, tuo po Senajame Testa-



PROMETHEUS · PROMETEJAS · PROMETEJAS

„Prometėjas“ („Prometheus“) Fantastinė siaubo drama. JAV, 2012 m. Rež. Ridley Scottas. Vaidina: Michaelas Fassbenderis, Patrickas Wilsonas, Charlize Theron, Guy Pearce'as, Noomi Rapace. DVD: „Videoplanet“.

mente minimo pasaulio sukūrimo) išgeria nuodujį taurės, kad mirties akimirką savuoju DNR galėtų „apvaisinti“ iš chaoso gimusią planetą.

Po šio prologo, tarsi megdžiodami Stanley Kubricko fantastinį šedevrą „2001 metų kosminė odisėja“ (1968 m.), „Prometėjo“ autoriai peršoka į 2089-uosius ir į tuoj po jų buvusį kosminį skrydį.

Asociacijų su S. Kubricko filmu daug. Panašūs rakursai ir kosminio laivo interjerai. Tik, kaip paramam, aukštėsnio lygio protą 1968 m. sukurtame filme iškūnijo išskirtiniai protinges kompiuteris, o čia „Prometėjuje“ šios funkcijos patiketos žmogaus paridaļą turinčiam androidui Deividui (jį suvaidino dabar iš vieno filmo į kitą skraidantis aktorius Michaelas Fassbenderis).

„Prometėjas“ būsimus žiūrovus intrigavo labai ilgai. Reklaminės kampanijos metu pranešimais spaudai ir anonsiniais filmukais internete užduota daug klausimų, bet nepateikta né vieno atsakymo. Intriga, žinoma, suregztą meistriškai. Dabar jau galima pasakyti, kad jis pasirodė įdomesnė už patį filmą, kuriame daug monotonijos, ejimo ratais, banalių stampų („Tai didelis žmonijos žingsnis“), ne itin vykusių bandymų įtampa „nugesiinti“ primityviais juokeliais („Čia vanduo ar marsiečių šlapimas?“) ir 3D akiniams skirtų veiksmo scenų. Kartą net pakvimpia antrarūšių filmų apie zombius dvasia. O tiems, kurie susirūpinę, kaip ateities pasaulyje žmonės spręs seksualines problemas, skirtas šis pokštas: „Jei jums rūpi paprasčiaisiai pasidulkinti, neapsimeskite, kad jus domina piramidės modelis.“

Autoriai norėjo įtikiti visiems. Bet tokiu atveju rizikuojti nepatikti niekam.

Savaitgalis prie televizoriaus



Kartais pranašystės išsipildo ne taip, kaip tikiesi

Pristatydamas savo „Kasandros prakeiksma“ (ketvirtadienis, 21.30 val., BTV) Venecijos kino festivalyje režisierius Woody Allenas sakė: „Aš visada svajojau vaizduoti tragiskas situacijas, bet taip jau susiklostė, kad man ilgai teko būti komiku.“ Jis iš tikruju debiutavo kaip ryškus ekscentriškas juokdarys, tačiau palengva W. Alleno kūryboje ēmė stipriai reikštis „bergmaniški“ motyvai („Interjerai“, „Kita moteris“), klasikinio „juodojo“ kriminalinio kino parafrazės („Kulkos virš Brodvėjaus“, „Paslaptinė žmogžudystė Manhatane“), o nuo filmo „Nusikaltimai ir prasižengimai“ vis dažniau ryškėja Fiodoro Dostoevskio kūrybos aidai.

Nestigs jų ir „Kasandros prakeiksme“, kurį labai norint galima nagrinėti net biblinės istorijos apie Kainą ir Abelį kontekste. Tiesa, veiksmas rutuliojasi ne priešvaniais laikais ir broliai gyvena ne biblinėse žemėse, o dabartiniame Londone. Bet nesitikėkite gražių ir daug kartų regėtų Big Beno, Tauerio ar Trafalgaro aikštės vaizdų, be kurių Didžiosios Britanijos sostinės, regis, jau negalima išsivaizduoti. Operatorius Vilmos Zsigmondo kamera vengia banalių rakursų, kad neblaškytų žiūrovų dėmesio „atvirukiniu“ paveikslėliais. Panašiai elgiasi tie, kurie ekranizuoja F. Dostoevskio romanus. Bet jiems lengviau – rusų klasikas knygose visuomet tiksliai nubreždavo savo personažų maršrutus siauromis Sankt Peterburgo gatvelėmis. „Kasandros prakeiksme“ kino kamera herojus dažniausiai fiksuoja tokiane fone, kuris, ko gero, ir Charleso Dickenso laikais atrodė panašiai.

Be universalaus siužeto, „Kasandros prakeiksma“ galima pagirti ir už tai, kad režisieriu pavyko atskleisti visai netiketas dviejų pagrindinių aktorių talento puoses. Brolius vaidinantys Ewanas McGregoras ir Coli-

nas Farrelas priklauso Didžiosios Britanijos kinui, nors vienas – škotas, o kitas – airis. Kartu jiedu yra ir bene ryškiausiai savo kartos aktoriai, jau seniai iš ūkanotosios Anglijos kviečiami filmuotis į Holivudą. Ši kartą gimtojoje terpeje jie jaučiasi kaip žuvys vandenyn ir turi kuo nustebinti savo talento gerbejus.

Janas ir Teris – tikri broliai. Abiem verkiant būtinį pinigai. Tėvui restorano versle padedančiam Janui jų reikia kuriant savarankiškus verslo planus ir bendrą gyvenimą su aktore Andžela, o automechanikas Teris pralošė naujam būstui ilgai taupytas lėšas. Dabar tėra viena viltis – tikėtis, kad išgelbės turtinges giminaitis iš tolimosios Kalifornijos. Ir dėdė Hovardas sutinka padėti abiem („Juk mes visi – viena šeima“). Bet mainais paprašo nepaprastos paslaugos.

„Elito kinas“ pristato skandinavišką dramą „Submarinas“ (ketvirtadienis, 0.10 val., LRT kultūra), kurią režisavę danas Thomas Vinterbergas. Jis savo kūrinių komentavo taip: „Tai filmas apie du brolius ir jų bandymus atsistoti ant kojų, išsilaisvinti iš motinos ir visuomenės jiems primesto likimo.“ Augdami su alkoholike motina Nikas ir jo jaunesniu broliu kentė skurdą ir badą. Jie rūpinosi ir mažuoju broliuku, visai dar kūdikiu, o kai jis mirė, ilgai kaltino save. Dabar Nikui 33-eji. Jis ką tik išejo iš kalėjimo ir žino, ko nori: kuo daugiau treniruotis ir kuo daugiau gerti, kad galėtų pakelti šio pasaulio negandas. Jo jaunėlis brolis – narkomanas ir vienišas tėvas. Jam gyvenime rūpi tik du dalykai: kasdienė dozė ir šesiamečio sūnaus Martino gerovė. Dėl to ir prekiauja narkotikais. Broliai gyvena savo gyvenimuisi, kartais jų keliai susiduria, bet iš tiesų pirmą kartą jie susitinka tiktais kalėjime.

Veiksmo trileris „Žydymo sezonas“ (penktadienis, 22.10 val., LNK) primena apie neseną Jugoslavi-

jos karo košmarą, kuris ši kartą neleidžia ramiai gyventi dviem jo dalyviams (juos vaidina Robertas De Niro ir Johnas Travolta). Tenės valstijos miškuose išsikūrės buvę Balkanų karo veterans Bendžaminas Fordas kartą sutinka buvusį Skorpionų būrio karį Emilij Kovačą. Du buvę mirtini priešai pradeda vienais kito medžioklę, kad pagaliau išspręsti išsienėjusį asmeninį konfliktą.

Jei galvojate, kad tik Lietuvos savivaldybėse klesti korupcija ir nešvarios politinės machinacijos, pažiūrėkite „Snobo kine“ rodomą amerikietišką „Meriją“ (penktadienis, 22.45 val., TV1). Joje Alas Pacino vaidina Niujorko mera, kurio padaryta klaida išprovokuoja ištisą virtinę aferą ir žmogžudysčių. O juk meras viso labo padarė paslaugą senam draugui.

Ar kada susimastėte, kodėl pasaulyje nesumažejo rūkorių po to, kai ant kiekvieno cigarečių pakelio imta didelėmis raidėmis rašyti: „Rūkymas kenkia jūsų sveikatai!“ Tabako pramonės magnatai, ko gero, tik juokiasi iš tokio jiems primesto privalomo perspėjimo, nes žino, kad kuo labiau žmogui ką nors drausiai, tuo greičiau jis uždrausto vaisiaus paragaus. O kartą paragavęs negalės sustoti...

Komedijoje „Dėkui, kad rūkot!“ (šeštadienis, 23.00 val., LRT) tabako pramonės lobistas Nikas Neiloras gavo, regis, neįmanomą užduotį – propaguoti rūkymą, kai žalojamojo cigarečių poveikio tapo neįmanoma nepastebeti. Naudodamas gerai pakabinę liežuviu, demagogija ir iškreiptos logikos būdu transformuotas argumentais jis greitai pasiekia išpudingų rezultatų.

Pagal Audrey Niffenegger romaną surakta „Keiliautojo laiku žmona“ (sekmadienis, 23.10 val., LNK) seka neįtikiniam istoriją apie Klerę ir Henrį. Pirmą kartą jie susitiko, kai Klerai buvo šešeri, o Henriui 36 metai, o pora susituokė, kai Klerei buvo 22, o Henriui 30. Ar gali taip būti? Nesukubėkit atsakyti neigiamai...

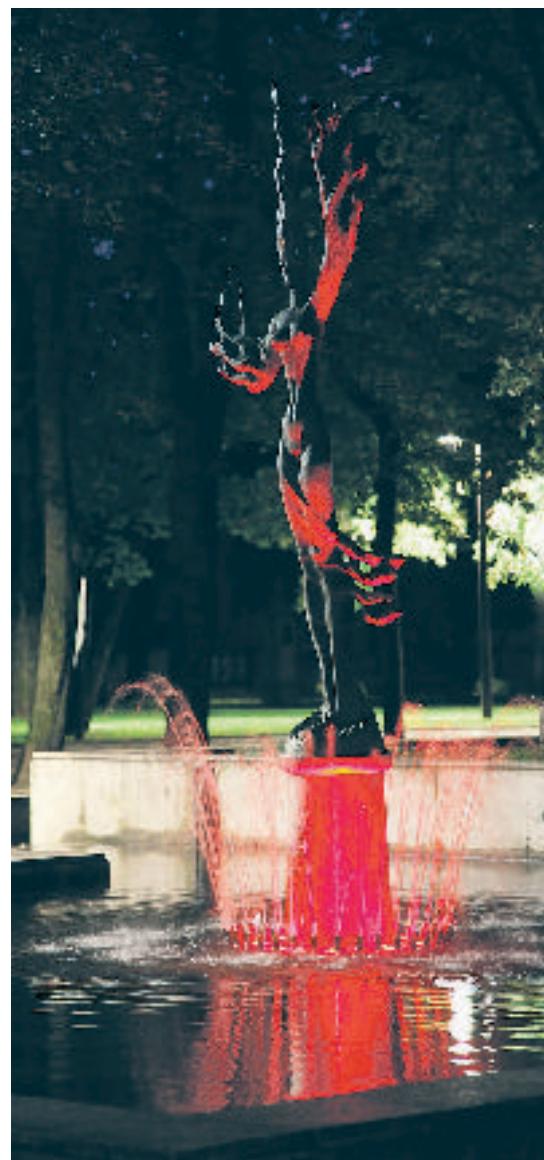
Aistė ŽEMAITYTĖ

Link rytojaus nuo vakar



Skulptorius J. Ruzgas dirbtuvėje prie „Santakos“.

Kur baigiasi objektyvioji tikrovė, ten atsiveria erdvė subjektyviai realybei – skulptoriaus Juozo Ruzgo kuriamam Grožio pasauliui. Užėjus į 80-metį švenčiančio menininko dirbtuvę net pačią niūriaušią dieną šviesu. Ir ne vien nuo baltų gipso modelių – labiau nuo grožio koncentrato. Čia skirtingose užbaigtumo stadijose esančius kūrinius vienija išgrynta jo idėja. Ypatingu produktyvumu pasižymintis menininkas net dvyliką monumentalų darbų sukūrė gimtajam Kaunui: „Perkūnas“ (1967), „Plazma“ (1972), „Šiluma“ (1973), „Skalbėjelė“ (1976-1978), „Mūsų vandenys“ (1978), „Palangos Juzė“ (1978), „Merkurijus“ (1983), „Undinė“ (1984), „Mergaitė su balandžiu“ (1985), „Hermis“ (1994), „Vytautas Didysis“ (1997), „Gabija“ (2006). Tai įvertino ir gimimo dieną skulptorių asmeniniu vizitu pagerbės miesto meras Andrius Kupčinskas. Burmistro Juozo Vileišio medaliu, skiriamu už nuopelnus Kauno miesto savivaldai, pilietinių iniciatyvų įgyvendinimą, miesto įvaizdžio stiprinimą, apdovanojės Kaunui nusipelnusių menininką ir besižvalgydamas po kūrybines dirbtuvės, meras visi grįždavo prie Santakos idėjos.



„Ugnies deivė Gabija“.

Alegorinė emblema Kaunui, arba simbolio miestui santakoje beiškant

Ten, kur įvyksta dviejų skirtingomis vagomis viena į kitą judančių vandens stichijų sajunga, gimė Kaunas, kuris iki šiol neturi tai įprasminančio simbolio. Skulptorius J. Ruzgas Nemuno ir Neries susiliejimo tematika kuria jau seniai. Simbolinės dekoratyvinės kompozicijos „Santaka“ gipsinis modelis, dirbtuvėje užstatytas aktualiaus darbas, atokiai glaudžiasi prie sienos. Aplinkybės lémė, kad ši Kaunui skirta skulptūra atsidūre Visuomenės harmonizavimo parke Vazaikiemyje.

J. Ruzgo meninė kompozicija „Santaka“, anot šviesaus atrinimo prof. dr. A. Uždavinio, yra tarsi alegorinė emblema: upes vaizduoja manieringai išlenktos figūros, formuojančios vandens sūkurį menanti žiedą.

Santaka-Žiedas-Susijungimas – tai simbolizuojama J. Ruzgo skulptūra. Nulemtas susiliejimas – jau čia pat. Iš viršaus į apačią galingai judanti energija nepalieka jokių alternatyvų. Iš tėkmės išplešta aki-mirka prieš pat susijungimą sustingdo stebėtoją. Susipinančios stichijos susitinka viena su kita žvilgsniais. Žiūrintysis nustebės: „Tai bus susiliejimas ar ne?...“ Kulminacija perkeliama į stebintį dalyvį. Ilgus metus Kaunui brandinta Nemuno ir Neries santaka tampa universaliu jungimosi archetipu – visame pasaulyje suprantamu dviejų materialią išraišką turinčių energijų susilejimo į vienį simboliu, iš kurio gimsta nauja kokybė, todėl kūriniu interpretacijos gali būti pačios įvairiausios.

Santakos tematika skulptorius yra sukūrės ne vieną eskizą.

Gabija: laisvės siekio kaip ir liepsnojančios deivės užgesinti neįmanoma

Kauno miesto mero A. Kupčinsko vizito metu prisiminta ir nuo 2005 m. liepos Kauno miesto sodo puošianti J. Ruzgo skulptūra „Ugnies deivė Gabija“. Ji sodo fontane buvo pastatytą autorius ir savivaldybės sutarimu vietoj pavogtos skulptūros „Hermis“. „Gabija“ išlaikė bandomąjį laikotarpį ir ilgainiui tapo Kauno miesto sodo dalimi. Kad J. Ruzgui būdinga naudoti archajinius mitologijos elementus kūryboje, rodo jo darbai: „Perkūnas“, „Merkurijus“, „Mūza“. Prof. dr. A. Užda-

vinys „Perkūną“, šią didingą ir kartu ekspresyvią skulptūrą, pavadino savotiška primitivizmo ir futurizmo sinteze, kai senovinis stabas įgyja modernizmui būdingos dinamikos, bet savo dvasia apeiliuoja į tradicinę mitologiją. „Gabijos“ atveju semantinis jos panaudojimo rakursas taip pat itin netiketas: bronzinį pavidalą įgavusi ugnies deivė taupo vandens neužgesinama laisvę. Sovietinės priespaudos slopinama laisvės ugnis prasiverždavo aukštyn pačiomis netikėčiausiomis formomis – jos siekio kaip ir liepsnojančios deivės užgesinti neįmanoma. Kūrinį skirdamas R. Kalantai skulptorius Gabijai suteikė naują šio simbolio prasmę.

Vaivorykštė – tiltas tarp dviejų sostinių

Dairantis po skulptoriaus J. Ruzgo dirbtuvės kritina į akį ne tik dažniausiai jo kūriniai – skulptūros, reljefai, – bet ir mažosios plastikos darbai iš marmuro, vario, bronzos. Pastarosios kūriinių pilni menininko namai. Ant besiskleidžiančios vaivorykštės ištaisiu-



„Skalbėjelė“.



„Neringa“.

si deivė trumpam prikasto žiūrovo dėmesį: „O kas čia, gerbiamas Juozai?“

Pasirodo, vaivorykštės vaizdinys gimė atsiradus Vilniaus ir Kauno dvipolio idėjai. Jungiantis dviem didžiausiaiems Lietuvos miestams, simbolinė vaivorykštė būtų kaip tiltas, siejantis svarbius centrus. Pasak A. Uždavinio, ši skulptūra priklauso „mitinės vaizduotės“ sričiai: ji nukelia į svaigū svajonių pasaulį, nerealaus aukso amžiaus laikus. Vaivorykštė – universalus, pasaulyje gerai žinomas santarvės, susitikymo, laimės, gerovės simbolis. Tai žinia, gera naujiena. Skulptūroje į moters pavidalą besittransformuojanti archetipinė vaivorykštės idėja taptų visiems suprantamu nesibaigiančios harmonijos ženklu.

J. Ruzgo skulptūros puošia ne tik Kauną, bet ir kitus Lietuvos miestus: „Svajojanti mergaitė“ (1961–1963) Nidoje, „Žūros daina“ (1981) Klaipėdoje, „Žmogus ir gamta“ (1974) Vilniuje. Tad realu sulaukti dar vieno brandaus skulptoriaus darbo sostinėje – miestas pasidabintų universaliu gėlio ir grožio simboliumi.

Legendinės Neringos gimimas skulptūroje

Po nedidelio ekskurso į ateity stabelime prie kviečimo į personalinę skulptoriaus J. Ruzgo parodą „Grožio link“, vykusią Kaune prieš penkerius metus. Ant kvietimo pavaizduotas mažosios plastikos kūrinys „Neringa“.

Gamta, sukūrusi unikalų smėlio juostą, tuometinių šios vietovės gyventojų buvo personifikuota ir įgavo rūpestingos, stiprios, gerasirdės, drąsios merginos Neringos formą, kuri, sprendžiant pagal jos atlanko darbo dydį, turėjusi būti milžinė. To meto legendoje apie Neringą atispindi bandymas suvokti gamtos galias bei tikėjimas, kad sunkumai bus įveikti, bus sudarytos žmogaus gyvenimui palankios sąlygos.

Amžino optimizmo, rūpestingumo, stiprybės simbolis įkūnijamas monumentalisto J. Ruzgo skulptūroje „Neringa“. Ką tik nusimaudžiusi beveik trijų metrų milžinė prisėda pakrantėje išsidžiovinti plaukus. Ji atvirai ir džiugiai žiūri į pačios supiltas kopas ir čia esančius laimingus žmones.

Prieš jus – rūpestingą gamtą simbolizuojantį legendinę Neringą – apie ją nuo šiol bus galima ne tik išgirsti, bet ir pamatyti, paliesti. J. Ruzgas Nidoje debiutavo diplominiu darbu „Svajojanti mergaitė“ 1963 m. Iki tol tai, regis, buvo pirmas toks darbas, kuris įgavo bronzos pavidalą ir buvo pastatytas. Šiuo metu realizuojamas jo legendinės Neringos gimimo skulptūroje projektas.

Dirbtuvės, kuriose gimsta grožis

Daugiareikšmiškumas leidžia kūrėjui naujai žvelgti į tradicinių reikšmių daiktus, reiškinius, idėjas ar simbolius. Meno kūriniai padeda daugiau ižvelgti ir mums, pasyviems žiūrovams. Būtent kūrėjas veda mus už pažinti ribos ir rodo nematyta pasaulį. Ipratusiesiems rutiniškai konsumuoti kasdienybę menas suteikia galimybę nustebti, o skulptoriaus J. Ruzgo kūryba – pailsėti grožio pasaulyje.

Geriausio 2013 m. kūrinio apdovanojimai

Vasarį 16-osios popietę Kauno paveikslų galerijoje pagerbtai geriausi Kauno menininkai. Apdovanojimais teikės Kauno miesto savivaldybės administracijos direktorius Jonas Jučas džiaugėsi, kad jau penkioliktą kartą rengiama paroda šiais metais pasižymėjo itin dideliu dalyvių skaičiumi – eksponuota 113 tapybos, tekstilei ir skulptūros darbų, o geriausią kūrinį rinko net 1476 parodos lankytojai. Kūrėjai įvertinti įvairiose kategorijose: komisija už galingą proveržį apdovanojimą įteikė jaunajam menininkui Augustinui Kluodai, už „mažą didele skulptūrą“ – Evaldui Pauzai, už neblėstančią klasikinio modernizmo tradiciją – Andriui Valiui. Jau ne pirmus metus parodoje savo darbus pristatantis menininkas Pranas Grūšys buvo pastebėtas dėl naujai permastyto patriotizmo (paveikslas „Klaipėdos kraštas. 1923“), o Monikos Požerskytės paveikslas „Keturi: R. Požerskis, R. Rakauskas, A. Sutkus, A. Macijauskas“ įvertintas už Lietuvos meno istorijos įprasminimą. Vieningu komisijos ir parodos lankytojų nutarimu Geriausio 2013 m. kūrinio autore tapo Lina Jonikė. Jos darbas „Senis I-II“ apdovanotas už jautrius skaudžios istorijos reminiscencijas. Kaip teigia L. Jonikė, jai svarbu analizuoti lietuvių tapatumo problemas. Kūriniu „Senis I-II“ menininkė prisilietė prie skaudžios partizaninio judėjimo temos.

Jaukų renginį palydėjo džiazo muzika – svečius ir laureatus linksmino Kauno bigendas.

Gabriėlė NAVIKAITĖ



Debiutas

Vasarį 15 d. Irenos Mikuličiūtės dailės galerijoje atidaryta pirmoji personalinė Ineses Kationės tapybos paroda „Remisija“, kurioje pristatomi 2013 m. sukurti paveikslai. Autorės darbuose – vidinis pasaulis ir jame auginami jausmai. „Tapymas man yra tarsi ėjimas palengvėjimo link, įrodymas, kad sunkioje ir keistoje žmogaus egzistencijoje nuoširdi kūryba padeda pasiekti ir pajusti paguodą, atskratytį sififiškos kančios“, – apie kūrybą svarsto I. Kationė.

Meno kūrinys – tai žmogaus dvasios vaizdas, gyvenimo modelis ir autoriaus pagal tam tikrus principus kuriama daiktinė jo raiška. Menas siekia apibrėžti vertybines orientacijas, teikti estetinė malonumą, tenkinti saviraiškos poreikių. Šia paroda I. Mikuličiūtės galerija nori paskatinti jauną menininkę leistis į tolesnius kūrybinius ieškojimus, profesionalių dailininkų bendruomenei pristatyti jai dar tik iš dalies priklausančią, tačiau originalią autore. Taip galerija atlieka savotišką socialinę edukacinę funkciją.

Po parodos išpūdžiais dalijosi Romanas Averincevas: „Autorės ribiniai psychologiniai peizažai bei sielos interjerai, be abejonių, gimus iš vidinės kančios bei sielos disonansų. I. Kationei labai svarbūs paveikslų pavadinimai, psychologinė aplinka, kurioje ji atrandą save arba tiesiog gerai jaučiasi. Sunku pasakyti, ko Ineses tapyboje daugiau – jos ar aplinkos. Autorė veikia draugų ir bendraminčių kuriamas mikroklimatas, kuriame ji jaučiasi lyg žuvis vandenyn. Persasi mintis, kad Inesa svarbesnė pasaulėjauta nei saviraiška. Tiesa, patinkama pasauli ji susikuria pati.

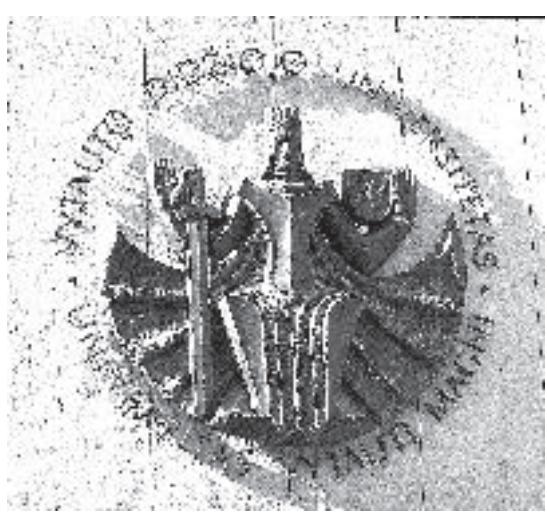
Jei tektų su kuo nors lyginti Ineses tapybą, į pagalbą pasitelkčiau metafizinius ketvirtoko matavimo ieškojimo bandymus, kuriuos puikiai atliko Mauritsas Cornelis Escheris. Tiesa, jis tai darė labiau fizinės regimybės erdvėje, o Inesa peržen-



gia savo psichines galias. Vaikštinėdamas sielos paribai, pasitelkdama skausmingas patirtis bei potėtinius gebėjimus, ji išeina už ribų, įkandin įtraukia žiūrovą ir netiesiogiai parodo neribotą matavimų kiekį – gerokai daugiau nei keturis išprastus.

Kokiui terminui galėtume apibūdinti Ineses kūrybą? Pavartočiau sudėtinį – hiperpsychomisticizmas arba dar ką nors sunkiai įvardijamo ir dar sunkiau suvokiamo. Ir nieko čia keisto – mes visi privilome eiti arba sudėtingėjimo, arba paprastėjimo kryptimi. Inesa kol kas renkasi pirmąją, o man lieka palinkėti jai sėkmės.“

„Nemuno“ informacija



22 Kampus



20 d., ketvirtadienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – Anželikos Cholinos šokio teatro spektaklis „Ana Karinė“. Dviejų dalių spektaklis Levo Tolstojaus romano motyvais. Choreografė Anželika Cholina. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilietu kainos – 50-100 Lt.

21 d., penktadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Bilijanas Srlbjanovič „Škeriai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

21 d., penktadienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – „Gera muzika gyvai“: Solo Cissokho Trio. Meksikičių, švedų bei senegaličių liaudies muzikos mišinys. Koncerto trukmė – 1.30 val. Bilietu kainos – 50, 70, 80, 100 Lt.

22 d., šeštadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – Eugene Scribe „Priežastys ir pasekmės“. Istorinė komedija. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė – 2.45 val. Bilietu kainos – 15, 20, 30 Lt.

23 d., sekmadienį, 12 val. Ilgojoje salėje – Inessos Paliulytės „Anderseno gatvė“. Vienos dailies spektaklis H. Ch. Anderseno biografijos ir pasakų motyvais. Režisierė I. Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

23 d., sekmadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – Aušros Marijos Sluckaitės „Balta drobulė“. Drama pagal Antaną Škėmą. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 20, 30, 40, 60 Lt.

25 d., antradienį, 18 val. Rūtos salėje – Lietuvos nacionalinio dramos teatro spektaklis: Janio Baldilio ir Godos Dapšytės „Barikados“. Režisierius Valteris Silis (Latvija). Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

25 d., antradienį, 19 val. Ilgojoje salėje – Antono Čechovo „Palata“. Vienos dailies spektaklis. Inscenizacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 60 Lt.

26 d., trečiadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – Vilniaus mažojo teatro spektaklis: Antono Čechovo „Trys seserys“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Rimas Tuminas. Spektaklio trukmė – 3.30 val. Bilietu kainos – 45-60 Lt.

26 d., trečiadienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Mairiuso von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelio pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30-19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.



Kauno kamerinis teatras

20 d., ketvirtadienį, 18 val. Moliere'o „Šykštuolis, arba melo mokykla“. Komėdija su pertrauka. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

21 d., penktadienį, 18 val. Konstantino Koszenko „Hitleris ir Hitleris“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

22 d., šeštadienį, 18 val. Aleksandro Volodino „Penki vakarai“. Dviejų dalių romantinė drama. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

23 d., sekmadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Dienai ir naktis“. Dviejų dalių drama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14-18 val., VI-VII 11-18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietu pasaulis*.



20 d., ketvirtadienį, 19 val. Mario Fratti „Sesuo“ (N-16). Režisierius Artūras Žukauskas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kainos – 25, 30 Lt.

23 d., sekmadienį, 12 val. Agnès Dilytės „Sibabrinis fėjos šaukstelis“. Spektaklis vaikams. Režisierė Agnė Dilytė. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

26 d., trečiadienį, 19 val. Aleksej Slapovskij „Nuo raudonos žirkės iki žalios žvaigždės“. Komedia. Režisierius Darius Rabauskas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kainos – 30, 35 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III-V 15-19 val., VI 15-18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.



Kauno valstybinis lėlių teatras

22 d., šeštadienį, 12 val. „Žalias žalias obuoliukas“. Istorija apie amžiną ir pasiaukojamą draugystę (nuo 6 m.). Režisierius Arvydas Lebelėnės. Bilietu kainos – 8, 10, 12 Lt.

22 d., šeštadienį, 16 val. popchoro „Lašeliukai“ koncertas. Bilietai parduodami prieš renginį teatre.

23 d., sekmadienį, 12 val. „Zuikio kaprizai“. Spektaklis – žaidimas apie tai, kas nutiko užsispypėliui zuikučiui (nuo 3 m.) Režisierius Algimantas Stankevičius. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kainos – 8, 10, 12 Lt.

23 d., sekmadienį, 16 val. Tauragės asociacijos „Mažoji scena“ spektaklis „Vakarienė su pusdurne“. Režisierė G. Urmonaitė. Bilietai bus parduodami prieš spektaklį teatro kasoje.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV-V 11-17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietu pasaulis*.



Kauno valstybinis muzikinis teatras

20 d., ketvirtadienį, 18 val. „Notrdamo legenda“. Dviejų dalių šokio spektaklis. Inscenizacijos autorius ir choreografas Aleksandras Jankauskas, muzika – Richard Cocciante, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Artūras Šimonis, kostiumų dailininkė Rūta Biliūnaitė, vizualizacija – Vladimiras Šerstobojevas. Bilietu kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

21 d., penktadienį, 18 val. Gioacchino Rossino „Vedybų vekselis“, Giacomo Puccinio „Džanis Skikis“. Vienaveiksmės komiškos operos. Dirigentas Julius Geniušas, režisierius Nerijus Petrukas, scenografas Sergėjus Bocullo, kostiumų dailininkė Diana Kuzmickaitė. Bilietu kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

22 d., šeštadienį, 18 val. Eltono Džono, Timo Raiso „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauliukaitis, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Adomas Jacobskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Jacobskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

23 d., sekmadienį, 12 val. Volfgango Amadėjaus Mocarto „Mažoji burtų fleita“. Dviejų dalių muzikinė pasaka vaikams. Režisierius Andrzej Gała (Lenkija), dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkas Krzysztof Truss (Lenkija). Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietu kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt.

23 d., sekmadienį, 18.00 val. Johano Strauso „Vie nos kraujas“. Trijų veiksmų operė. Atnaujinimo režisierius Gediminas Maciulevičius, dirigentas Virgilijus Visockis, atnaujinimo dailininkė Marta Vosylitė, choreografas Aleksandras Jankauskas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II-VII 11-14, 14.45-18 val., tel. 20 09 33.



21 d., penktadienį, 18 val. Koncertas, skirtas kompozitoriaus Algimanto Raudonikio 80-mečiui paminėti ir Maestro naujos kompaktinės plokštėlės „Kur aukštas klevas“ pristatymui. Valstybinis pučiamųjų instrumentų orkestras „Trimitas“ (vyr. dirigentas Ugnius Vaiginis). Solistai: Rasa Juzukonytė (sopranas), Judita Leitaitė (mecosopranas), Romualda Suchocka (mecosopranas), Edmundas Seilius (tenoras), Viktoras Malinauskas (vokalas), Mečislovas Subelis (vokalas). Ves Sigita Stankevičiutė. Diriguos Ugnius Vaiginis. Skambės populiarus kompozitoriaus A. Raudonikio dainos. Bilietu kainos – 25, 35 Lt.

22 d., šeštadienį, 17 val. Prancūziškos muzikos vakaras. Valstybinės kultūros ir meno premijos laureatas Kauno styginių kvartetas: Karolina Beinarytė-Palekauskienė (I smuikas), Vilija Žilinskienė (II smuikas), Rūta Balniūtė (altas), Vytenis Pocius (violončelė). Dalyvaus Donatas Bagurskas (kontrabosas). Solistės: Asta Krikščiūnaitė (sopranas), Audronė Kisieliūtė (fortepijonas). Bilietu kainos – 10, 15 Lt.

23 d., sekmadienį, 14 val. Muzikinė popietė visai šeimai „Pasaulio tautų muzika ir instrumentai“. Solistas Saulius Petreikis (multiinstrumentalistas). Bilieta kaina – 10 Lt.

24 d., pirmadienį, 18 val. koncertas „Baltas paukštis“. Vytautą Kernagį prisimenant...“ Liudas Mikalauskas ir violončelių bei kontraboso kvartetas „Bass Arco“. Bilietu kainos – 30, 40, 50 Lt.

26 d., trečiadienį, 18 val. Mažojoje salėje – „Senojo Paryžiaus muzika“. Simona Vaitkevičiutė (flėita), Silvija Vaitkevičiutė (smuikas), Jonė Punytė (fortepijonas). Bilieta kaina – 15 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II-VI 14-18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.



20 d., ketvirtadienį, 17 val. Kauno rašytojai iškilmingai bei žaismingai įteiks Vieno lito premiją. Literatūrinėje šventėje dalyvaus prozininkas Petras Venclovas, aktorius Andrius Žiurauskas, smuokininkas Kristijonas Venclovas, Vieno lito premijos laureatai. Vakaro vedėjai – rašytojai Viktoras Rudžianskas ir Enrika Striogaitė. Iėjimas nemokamas.

25 d., antradienį, 17 val. Kauno menininkų namų Parodų salėje – vyks Gintaro Velykio tapybos darbų parodos „DEPERSONALIZACIJA“ atidarymas. Paroda veiks iki kovo 14 d. Iėjimas laisvas.

26 d., trečiadienį, 18 val. poeto Gintaro Patacko knygų „Mažoji Dieviškųj Co“ ir „Malaja Božestvenaja Ko“ (dvikalbė, lietuvių ir rusų k.) pristatymas. Knygose poetas perkelia Dantės pasaulį į šiuolaikinį amžių, eina jo pragaro, skaityklas ir rojaus ratais, neabejodamas, kad tai bendras visų mūsų likimas. Dalyvaus autorius, vertėja Ana Gerasimova ir dar labai labai kai kas. Iėjimas nemokamas.



25 d., antradienį, 13 ir 15 val. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Kęstučio g. 1) – Kauno pučiamųjų instrumentų orkestro „Ažuolynas“ edukacinė programa „Džiazuojantis orkestras“.



In memoriam

Danutė KRIŠTOPAITĖ

1929 08 20 – 2014 02 17

Vasario 17 d., eidama 85-uosius metus, po ilgos ligos mirė Lietuvos rašytojų sąjungos narė, vertėja, folklorininkė, tekstologė, ilgametė lietuvių kalbos puoselėtoja ir grožinės literatūros redaktorė Danutė Krištopaitė.

D. Krištopaitė gimė 1929 m. rugpjūčio 20 d. Kaune, sunkiai karo ir pokario metais mokėsi Kanno V gimnazijoje, kurią baigusi 1948-aisiais įstojo į Vilniaus universitetą studijuoti lietuvių kalbos ir literatūros. Kurį laiką mokytojavo Alytuje, vėliau įstojo į VU Lietuvių literatūros katedros aspirantūrą. Nuo 1960 iki 1990 m. (su nedidele pertrauka, kai dirbo Valstybinėje konservatorijoje) darbavosi Valstybinėje grožinės literatūros (vėliau – „Vagos“) leidykloje, nueidama kelią nuo jaunesnių iki vyresnių moksliškų redaktorių. Dirbdama leidykloje parašė studiją „Lietuvių liaudies karinės – istorinės dainos“ ir 1964 m.s apsigynė filologijos daktaro disertaciją.

Daugiau kaip penkis dešimtmečius D. Krištopaitė buvo vertėja, pasižymėjo brandžia meninio žodžio meistryste ir literatūriniu meistriškumu. Pradėjusi nuo īvairių tautų pasakų, vėliau ėmėsi rusų (V. Rasputino, J. Trifonovo), baltarusių (V. Bykovo, I. Čyhrynavo) prozos. Paskui, kaip pati teigė, redagiodama H. Ibseno dramas pramokusi norvegų kalbos, atsidėjo norvegų ir danų literatūros vertimams (S. Undset, A. K. Vestli, I. Ambjørnsen, N. Witoszek ir kt. autorų knygos).

Be vertimų, D. Krištopaitė darbavosi folkloristikos srityje: dalyvavo ekspedicijose, rinko tautyros medžiagą, raše straipsnius ir recenzijas, parengė pasakojimų apie liaudies dainininkus ir menininkus knygas bei tautosakos rinkties. Itin svarbus D. Krištopaitės darbas buvo jos parengtas ir suredagotas Lituaniistikos bibliotekos tomas „J. Basanavičius. Rinktiniai raštai“, kuriamo pirmą kartą taip placių į īvairiapusiškai pateiktas lietuvių tautos Atgimimo patriarcho kūrybinis palikimas.

D. Krištopaitė buvo nepaprastai kruopštai ir reikli literatūros darbininkė. Ji – vienas tų žmonių, kurie puoselėjo kūrybinę „Vagos“ leidyklos atmosferą, tiesė kelią į skaitoja daugeliui prestižinių pasaulinės ir nacionalinės literatūros leidinių. Tai buvo iškili literatūros asmenybė, žavėjusi taurumu, inteligencija, aukščiausia filologine kultūra ir pasi-aukoju lituanistikai.

Lietuvių rašytojų sąjunga

23 d., sekmadienį, 12 val., 26 d., trečadienį, 16 val. Kauno vaikų ir jaunimo teatre „Vilkolakis“ (Kovo 11-osios g. 108) – S. Ivanauskaitės „Trys negražios karalaitės“. Legenda-pokštė škotų liaudies pasakų motyvais. Informacija tel. (8 37) 31 37 12.

Vasario 23 d., sekmadienį, 15 val. „Litexpo“ parodų rūmuose Vilniaus knygų mugės metu bus įteikta šeštoji Jurgos Ivanauskaitės premija. Laureate šiaisiai metais tapo Agnė Žagrakalyté už romaną „Eigilio duktė: byla F 117“ (Vilnius: Tyto alba, 2013).

Ši premija skiriama ne vyresniams kaip 45 metų autorui už geriausią lietuvių literatūros kūrinių, atitinkantį formulotę „Už laisvą, atvirą ir drąsią kūrybinę raišką“, išleistą per dvejus kalendorinius metus. 45 amžiaus riba pasirinkta, norint susieti ją su Jurgos Ivanauskaitės gyvenimo ir kūrybos trukme. Premijos mecenatė – leidykla „Tyto alba“.

Iškilmėse dalyvaujančios Jurgos Ivanauskaitės mama Ingrida Korsakaitė ir sesuo Radvilė Racėnaitė, Lietuvių rašytojų sąjungos pirmininkas Antanas A. Jonynas, vertinimo komisijos pirmininkas Vytautas Rubavičius, „Tyto albos“ astovai.

Lietuvių rašytojų sąjungos informacija

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mén.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.nemunas.net

Indeksas 0079

Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negražiname.

Vyriausiasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas –

tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

**Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –
Gražina Viktorija Petrošienė**

tel.: (8-37) 322266

Referentė – Aurina Venislovaitė –

tel. (8-37) 322244

Naujienų redaktoriai:

Audronė Meškauskaitė –

tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983

Andrius Jakuciūnas –

tel. (8-611) 98945,

el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgos, korektūra – Neringa Butnoriūtė –

tel. (8-627) 54244

Maketuotojas – Juozas Pužauskas –

tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –

tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Talkininkai:

Romualdas Rakauskas (fotografija)

Eugenija Žakienė (muzika)

Gediminas Jankauskas (kinas)

Gediminas Jankus (teatras)

Zenonas Baltrušis (fotografija)

Lina Navickaitė (kalba)

Réméjai:



LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RÉMIMO
FONDAS

KAUNO MIESTO
SAVIVALDYBĖ



SPAUDOS, RADIVO IR
TELEVIZIJOS RÉMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 — einamoji saskaita;
LT 097300010002230312 — biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt

Prenumerata priimama
visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

Nidoje ir Juodkrantėje tarptautinio tapybos plenero „Tiltai“ metu sukurtos drobės atkeliaavo į Vilnių. Šikart – į „Juozas ART“ galeriją. Pagrindiniai kūriniai siužetai – Baltijos jūra, kopos, prieplaukų apgulė laiveliai ir jachtos, nes darbai per pastaruosius penkerius metus kurti Nidoje ir Juodkrantėje. Ekspozicijoje pristatomi 92 tapybos ir grafikos kūriniai. Šalia dominuojančių lietuvių dailininkų gausu ir kaimyninių šalių atstovų, atvykusiu iš Latvijos, Karalaučiaus krašto, Gudijos, Lenkijos, Vokietijos, Čekijos, Slovakijos ir Belgijos, taip pat ir iš tolimesnių šalių: Indijos, Kenijos, Gruzijos, Arménijos. Keli autoriai pristatomi plačiau, o kiti juos lydi savo įvairiaspalvės kūryba.

Romualdo Kuncos, Dalias Mažeikytės ir Užupio menų inkubatoriaus vadovo Giedriaus Bagdono darbai pasitinka vos ięjus į salę. Aktualizuojamas 2012 m. pleneras „Nida-Šiauliai“. Ričardo Garbačiausko minimalistinė drobė „Švarus rytas“ priešpriešinama pastoziniam, bet ramiam ir jautriam, sakralizuotam Ramūno Čeponio kūrinui „Nidos laikas“. Šalia – ekspresyvieji ir emocionalūs Dalvis Udrys, Kornelijus Užuotas bei Gediminas Beržinis, pasirinkę dramatizuotą kasdieninės rutinos temą. Itaigiai spinduliuoja ir mistinė Voldemaro Barakauskio kompozicija „Inkluzas“.

Daugiasluoksnė Ramūno Dagio erdvinė tapyba. Drobėje „Parnidžio koppa“ išvysti kažką neregėto, kažkas artėja ir tolsta, o besimainančios plokštumoje kopos virsta spalvotais debesimis.

Vienas stipriausių Šiaulių grafikų Edmundas Birgėla savo formų vizijomis nuklysta į gąsdinancią tolybę, nors pats vaikšto šurmuliuojančiu miesto bulvaru, neskubėdamas ir kramsnodamas prancūzišką bandelę. Šiaulietės Skaidré Butnoriutė ir Nijolė Kujalytė vaizduoja džiūstančius žvejų tinklus.

Grafikos „sienoje“ dominuoja Bronius Leonavičius su nuostabiu kūriniu „Neringos legenda“ ir kitu, kiek panoramišku „Poilsis pajūrio paplūdimyje“. Greta – kiti jo kartos menininkai: Arvydas Každailis, Rimantas Dichavicius. Patrauklumu, originaliu piešiniu išskirkia dvi originalios grafikės Birutės Zokaitytės litografijos.

Puiki Nidos erdvė atsiveria Sauliaus Kruopio drobėje „Debesuota diena virš Baltijos“ (repr. parodos plakate). Būtų galima dar testi ilgą įdomių menininkų sąrašą.

Nidoje šį rudenį R. Kuncos premijos laureatu tapo Artūras Savickas, eksponuojantis net šešias gamtoje taptas drobes. Jis pats tikriausias plenerininkas, valandų valandas vaikstantis su tušcia drobe ir sunkiu dažu „etiudniku“, kol suranda kopose sau tinkamą motyvą. Darbuojasi energingai, dažus ant drobės krauna pastožiskai.

Plenerų darbų kolekcija jau gana didelė – 815 kūriniai. Ji nuolat keliauja – surengtos 173 tapybos parodos Lietuvoje ir užsienyje. Kolekcija, rinkta 20 metų, deja, neturi nuolatinės vietas. Pasak plenerų organizatoriaus Saulius Kruopio, tokia situacija priklauso nuo valdininkų geranoriškumo, eradicijos ir intelekto. Susmulkėjimas ir provincialumas žlugdo geriausias iniciatyvas. Kartais daugiau pagalbos ir paramos sulaukiama iš privačių asmenų nei iš valdžios įstaigų, kurios, rodos, ir yra tam, kad profesionalusis menas galėtų skleistis ir tobulėdamas transformuotis į šiandienos gyvenimą su vis modernėjaniomis estetinėmis išraiškomis.

